

Facultat d'Educació i Treball Social Pere Tarrés (Universitat Ramon Llull)

TREBALL FINAL DE GRAU

Anàlisi teòric de la relació del consum i la delinqüència juvenil: *Aproximació a la implicació dels professionals de l'educació social.*

Autora: GEORGINA TOLO GRAU

GRAU EN EDUCACIÓ SOCIAL

Materia: Treball Final de Grau

Any acadèmic: 2023-2024

Tutoritzat per: Roger Buch

AGRAÏMENTS

En aquest punt culminant del meu camí acadèmic, voldria expressar el meu sincer agraïment a totes aquelles persones que han contribuït al meu Treball de Fi de Grau.

Primerament, vull donar les gràcies als meu tutor Roger Buch, per la seva orientació, suport i l'acompanyament al llarg d'aquest projecte.

També desitjo expressar el meu agraïment als meus companys de classe i amics i amigues; us agraeixo sincerament el vostre suport i les inspiradores discussions que hem compartit. Les vostres aportacions han enriquit enormement el meu procés d'aprenentatge i m'han motivat a esforçar-me més.

No puc oblidar el suport incondicional de la meva família. Els meus pares, germà i altres familiars que han estat sempre al meu costat, donant-me força i ànims durant tot el recorregut acadèmic.

Finalment, vull agrair a totes les persones que, de manera directa o indirecta, han contribuït al meu creixement personal i acadèmic. Sense l'ajuda i el suport de tots vosaltres, aquest treball no hauria estat possible.

Moltes gràcies.

RESUM

Aquest treball de fi de grau, basat en una metodologia d'aprofundiment teòric, explora la relació entre el consum de drogues i la delinqüència juvenil des de la perspectiva de l'Educació Social.

S'analitza la convergència entre l'abús de substàncies i el comportament delictiu, centrant-se específicament en el context juvenil. La relació entre el consum de drogues i la participació en activitats delictives ha estat objecte d'estudi durant dècades, generant un ampli debat en l'àmbit criminològic i l'àmbit de l'educació social.

La present anàlisi es fonamenta en una revisió exhaustiva de la literatura teòrica existent, examinant la interrelació dinàmica entre les drogues i la delinqüència juvenil, emfatitzant el paper de l'Educació Social com a instrument fonamental tant per la comprensió com per la transformació social a partir de les teories que expliquen l'associació entre el consum de drogues i la delinqüència juvenil, així com els factors individuals, socials i ambientals que influeixen en aquest fenomen.

En definitiva, el treball proporciona una base sòlida per comprendre i abordar el fenomen a través d'una mirada educativa.

Paraules clau: Relació amb les drogues, delinqüència juvenil, teories explicatives de la delinqüència, educació social.

RESUMEN

Este trabajo de fin de grado, basado en una metodología de profundización teórica, explora la relación entre el consumo de drogas y la delincuencia juvenil desde la perspectiva de la Educación Social.

Se analiza la convergencia entre el abuso de sustancias y el comportamiento delictivo, centrándose específicamente en el contexto juvenil. La relación entre el consumo de drogas y la participación en actividades delictivas ha sido objeto de estudio durante décadas, y ha generado un amplio debate en el ámbito criminológico y en el ámbito de la educación social.

El presente análisis es fundamentado en una revisión exhaustiva de la literatura tecnocrática existente, examinando la interrelación dinámica entre las drogas y la delincuencia juvenil, enfatizando el papel de la educación social como instrumento

fomentado tanto para la comprensión como para la transformación social a partir de las teorías que explican la asociación entre el consumo de drogas y la delincuencia juvenil, así como los factores individuales, sociales y ambientales que influyen en este fenómeno.

En definitiva, el trabajo proporciona una base sólida para comprender y abordar el fenómeno a través de una mirada educativa.

Palabras clave: Relación con las drogas, delincuencia juvenil, teorías explicativas de la delincuencia, educación social.

ABSTRACT

This final degree thesis, based on a theoretical in-depth methodology, explores the relationship between drug use and juvenile delinquency from the perspective of Social Education.

It analyses the convergence between substance abuse and delinquent behaviour, focusing specifically on the youth context. The relationship between drug use and involvement in criminal activities has been the subject of study for decades, and has generated extensive debate in the criminological field and in the field of social education.

The present analysis is based on a comprehensive review of the existing technocratic literature, examining the dynamic interrelationship between drugs and juvenile delinquency, emphasising the role of social education as a promoted instrument for both understanding and social transformation based on the theories that explain the association between drug use and juvenile delinquency, as well as the individual, social and environmental factors that influence this phenomenon.

In short, the work provides a solid basis for understanding and tackling the phenomenon through an educational approach.

Keywords: Relationship with drugs, juvenile delinquency, explanatory theories of delinquency, social education.

INDEX

1. INTRODUCCIÓ	7
2. JUSTIFICACIÓ	8
3. PREGUNTA INICIAL I OBJECTIUS	10
3.1 PREGUNTA INICIAL	10
3.2 OBJECTIUS I OPERATIVITZACIÓ DE CONCEPTES	10
4. METODOLOGIA	13
5. MARC TEÒRIC	17
5.1 ELS JOVES	18
5.1.1 Etapes del desenvolupament i relació amb les drogues	19
5.2 MOTIUS ASSOCIATS A L'ÚS DE LES DROGUES EN JOVES	21
5.2.1 Us, abús i addicció	25
5.3 LA DELINQUÈNCIA	26
5.3.1 La delinqüència juvenil	28
5.3.2. Teories explicatives de la delinqüència	30
5.3.2.1 Teories clàssiques de la delinqüència	31
5.3.2.2 Teories biològiques	32
5.3.2.3. Teories sociològiques	33
5.3.2.4 Teories ecològiques	36
5.3.2.5 Teories integradores	36
5.4. ANÀLISI COMPARATIVA DE LES TEORIES	37
5.5. RELACIÓ ENTRE EL CONSUM DE DROGUES I LA DELINQUÈNCIA	39
6. EL ROL DE L'EDUCADOR/A SOCIAL EN EL TRACTAMENT DEL CONSUM I LA DELINQUÈNCIA JUVENIL	42
7. CONCLUSIONS	44
8. CONSIDERACIONS FINALS PERSONALS	47
9. WEBGRAFIA	50
10. ANEXOS	53

ÍNDEX DE FIGURES

Figura 1: Objectius generals i específics. Elaboració pròpia. **pàg. 10**

Figura 2: Model d'operativització de conceptes de les teories ecològiques de Bronfenbrenner (1987). Esquema d'elaboració pròpia. **pàg. 11**

1. INTRODUCCIÓ

La meva experiència pràctica en un centre de justícia juvenil ha estat el punt de partida que ha impulsat la present exploració en l'àmbit de les drogues i la delinqüència en joves. El temps passat treballant amb joves en situacions delicades em va despertar un interès profund per comprendre les complexitats que envolten el consum de drogues i la delinqüència juvenil. Aquesta experiència real em va motivar a investigar més a fons aquest tema en el marc del meu Treball de Fi de Grau.

El contacte directe amb els joves i les seves experiències em va fer comprendre la importància d'abordar aquestes qüestions des d'una perspectiva integral i preventiva, en lloc de simplement considerar-les com a problemes aïllats. És des d'aquesta perspectiva personal i professional que em submergeixo en l'exploració de la relació entre el consum de drogues i la delinqüència juvenil, a partir de l'anàlisi en profunditat de les diferents perspectives teòriques que es troben en relació a l'objecte d'estudi, amb la intenció de contribuir a la comprensió i prevenció d'aquests fenòmens des de l'òptica de l'Educació Social.

Actualment, el consum de substàncies toxicològiques ha generat una gran preocupació social pel fet que la iniciació a aquesta tipologia d'hàbits es produeix cada cop a una edat més primerenca. Actualment, no resulta gaire complex accedir a aquestes substàncies. Tenint en compte que tant la delinqüència juvenil com el consum de drogues a una edat primerenca és molt present a les nostres societats, l'objecte d'estudi parteix de la següent pregunta inicial: **El consum de drogues és un condicionant de la delinqüència juvenil? Què porta els joves a consumir drogues?**

L'interès d'aquesta qüestió resideix en la intersecció entre el consum de substàncies psicoactives i la delinqüència juvenil. Aquest fenomen complex i multifactorial ha captat l'atenció d'acadèmics i professionals de diversos àmbits en tot el món. En el context de l'Educació Social emergeix com un camp crucial per a comprendre, abordar i prevenir les complexes dinàmiques que vinculen l'ús de drogues amb comportaments delictius en la població juvenil.

El present Treball de Fi de Grau s'endinsa en l'exploració de la relació entre les drogues i la delinqüència juvenil des de la perspectiva de l'Educació Social, aquesta visió ofereix un enfocament holístic que pretén allunyar-se de l'abordatge únicament del consum de drogues com acte delictiu juvenil, sinó com a possible derivat o factor causal d'aquest. En el

desenvolupament del treball s'emprèn una anàlisi de diverses teories per determinar; si existeix una correlació directa entre el consum de drogues i la delinqüència juvenil, considerant els aportaments d'autors rellevants en el marc teòric d'aquesta problemàtica.

D'aquesta manera, l'interès per aquesta qüestió resideix en la possibilitat de conèixer les correlacions que es poden produir en aquests dos fets, i que des de la nostra posició professional ens poden permetre desenvolupar en el futur plans de prevenció primària, secundària i fins i tot terciària.

Per a donar resposta a l'objecte d'estudi, al llarg d'aquestes pàgines, s'abordaran teories psicosocials, models d'intervenció i estudis empírics rellevants que determinen la complexitat de la interacció entre drogues i delinqüència juvenil, al mateix temps que s'exploraran les possibles contribucions de l'Educació Social.

2. JUSTIFICACIÓ

El present Treball de Fi de Grau es fonamenta en la imperativa necessitat d'abordar la problemàtica de la delinqüència juvenil i el consum de drogues des d'una perspectiva integral i proactiva, centrada en l'Educació Social. Aquesta perspectiva sorgeix com un enfocament fonamental per a comprendre aquests fenòmens socials complexos, a causa del seu enfocament en la comprensió holística dels factors individuals, socials i ambientals que influeixen en la conducta juvenil.

En comprendre les causes del consum de substàncies il·lícites, així com la comprensió de les teories explicatives de la delinqüència, i la resta de factors que intervenen els educadors i educadores socials podem exercir un paper crucial en la prevenció d'aquests. En identificar els factors de risc i treballar en la responsabilitat, contribueixen a la construcció d'una societat més segura i justa.

L'Educació Social, com a disciplina, destaca pel seu compromís amb la prevenció primària, reconeixent la importància d'intervenir en les causes subjacents de la delinqüència i el consum de drogues abans que aquests comportaments es manifestin. En aquest sentit, la present anàlisi pretén identificar i abordar els factors de risc, com la falta d'oportunitats educatives, l'exclusió social i la falta d'habilitats per a la vida, que poden predisposar als joves a involucrar-se en activitats delictives o en el consum de substàncies.

D'aquesta manera, aquest estudi de fi de grau el qual parteix d'una motivació personal, es té en compte sobretot l'estudi de "Validació i fiabilització de la prova de detecció de consum d'alcohol, tabac i altres substàncies (ASSIST-Young) en joves internats en un Centre Educatiu de Justícia Juvenil", elaborat per Ibáñez, Civit, Moreno, López i Olivares (2023). en el context de la justícia juvenil catalana és una contribució clau tant per a la recerca acadèmica com per a la pràctica professional. Aquest document ofereix un model metodològic rigorós per a l'adaptació d'eines psicodiagnòstiques internacionals a contextos locals, destacant la seva importància en la detecció primerenca del consum de substàncies en poblacions vulnerables. La seva aplicabilitat pràctica i la seva contribució a la millora de les polítiques públiques en salut mental fan d'aquest estudi una font valuosa per a qualsevol recerca acadèmica enfocada a l'educació social i també en altres disciplines com la psicologia clínica, la criminologia i la salut pública. L'explicació de l'estudi es troba explicat a *l'Annex 1*.

Aquesta justificació no només ressalta la importància del document en termes acadèmics i professionals, sinó que també subratlla la seva rellevància social i cultural, fent-lo un tema pertinent i significatiu per a un treball de fi de grau.

Així doncs, el present treball se situa en la connexió entre l'educació social i la problemàtica de la delinqüència juvenil i el consum de drogues, brindant una perspectiva fonamentada i orientada cap a l'acció per a abordar aquests desafiaments socials a llarg termini. En adoptar els principis i enfocaments de l'educació social, s'espera contribuir significativament a la promoció d'entorns més segurs i saludables per als joves i la societat en el seu conjunt.

3. PREGUNTA INICIAL I OBJECTIUS

En aquest punt es presenta de nou la pregunta inicial exposada a la mateixa introducció, la qual esdevé la base d'aquest treball d'aprofundiment teòric, i es plantegen els objectius que permeten explorar en profunditat el tema, abordant diferents aspectes, com també l'elaboració d'una operativització de conceptes que es desenvolupen tenint en compte l'estat de la qüestió plantejat.

3.1 PREGUNTA INICIAL

El consum de drogues és un condicionant de la delinqüència juvenil? Què porta els joves a consumir drogues?

3.2 OBJECTIUS I OPERATIVITZACIÓ DE CONCEPTES

Objectiu General
Analitzar la relació entre el consum de drogues i la delinqüència juvenil, així com els factors que incideixen en el consum de drogues entre els joves.
Objectius específics
Investigar les teories que expliquen la delinqüència.
Identificar els factors individuals i col·lectius que influeixen en el consum de drogues entre els joves.
Proposar recomanacions per a abordar de manera efectiva tant el consum de drogues com la delinqüència juvenil, des d'una perspectiva integral des de la visió de l'Educació Social.
Justificar el paper de l'educador social en les diverses etapes d'intervenció tant de consum com de delinqüència.

Figura 1: Objectius generals i específics. Elaboració pròpia.

Per a poder desenvolupar aquest estudi i donar validesa als objectius plantejats s'elabora un anàlisi comparatiu a nivell teòric. Tal com queda esmentat, aquesta investigació, busca comprendre la incidència que l'entorn pot tenir en els joves i la seva conducta, contribuint a l'avaluació de les dinàmiques entre l'entorn, les relacions socials i el consum de drogues en el context juvenil. A través d'una revisió exhaustiva de la literatura teòrica existent i d'una

aproximació comparativa, s'aspira a obtenir una visió més completa i contextualitzada del fenomen.

D'aquesta manera, es considera de gran rellevància científica presentar de manera esquemàtica el **model ecològic** de Bronfenbrenner (1987). Aquest model esdevé un marc teòric que descriu la influència dels entorns socials en el desenvolupament humà, per la qual cosa aquest model ens presenta un primer enfocament social de la relació de la delinqüència amb el consum de drogues i els possibles factors que hi mantenen una correlació, el qual veurem també més endavant amb la finalitat de determinar si el consum esdevé una relació causal directa o hi col·laboren altres factors:

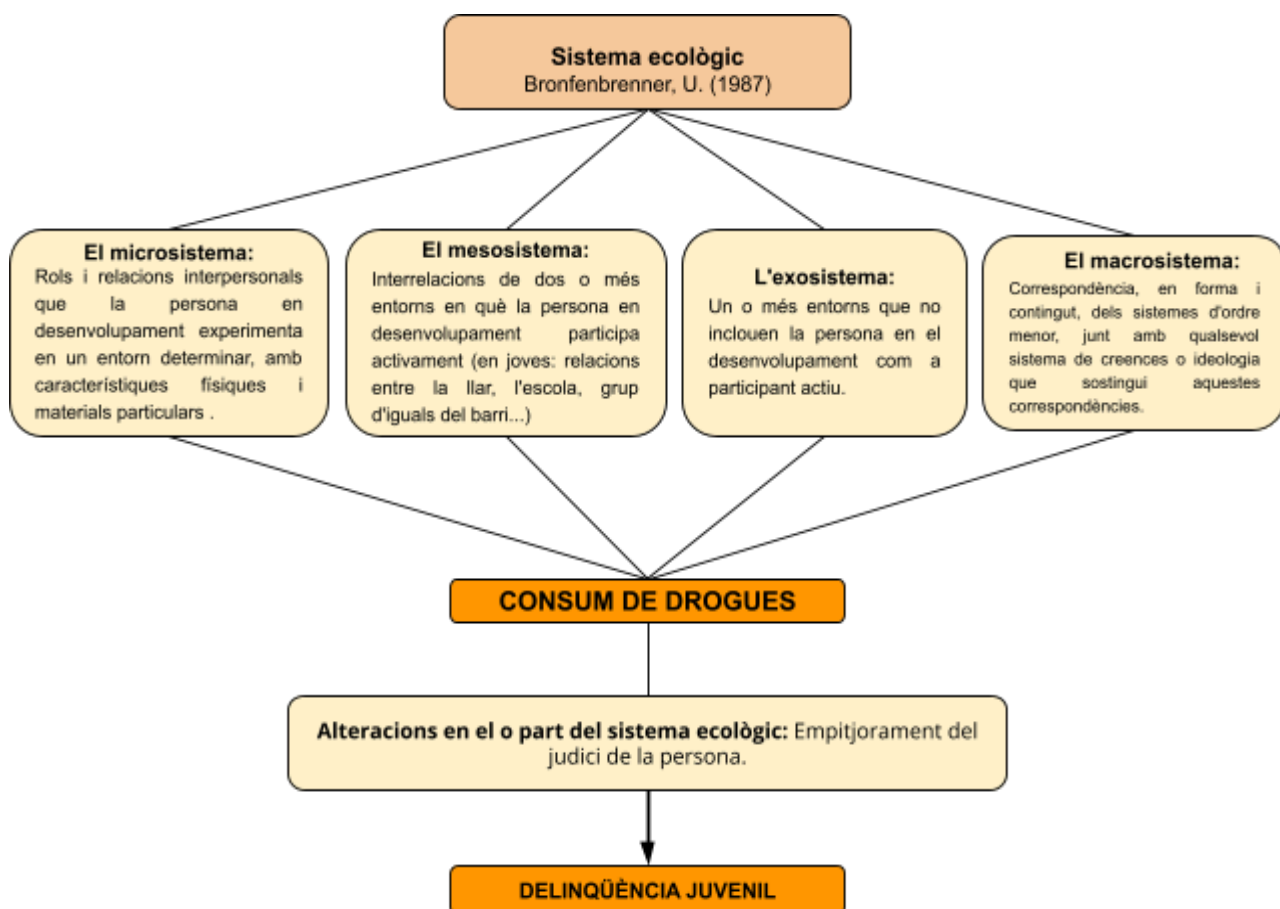

Figura 2: Model d'operativització de conceptes de les teories ecològiques de Bronfenbrenner (1987).
Esquema d'elaboració pròpia.

Tal com es pot observar en la Figura 2, aquest model es compon de **diversos sistemes interconnectats** que influeixen en el desenvolupament i el comportament d'una persona, aquest model, per tant, esdevé fonamental per comprendre els factors ambientals que afecten cada individu en diferents contextos. Els nivells inclouen **el microsistema** (entorn immediat), **el mesosistema** (interaccions entre entorns), **l'exosistema** (entorns externs indirectes) i **el macrosistema** (valors culturals i socials).

A l'hora de relacionar-ho pròpiament amb l'objecte d'estudi del present treball, es considera de gran importància aquest model en l'abordatge del consum de drogues i la delinqüència juvenil, ja que proporciona un **marc teòric integral** per a comprendre **com els entorns socials influeixen en el comportament dels joves en risc**, fet que, des del punt de vista de l'educació social proporciona una **perspectiva àmplia i contextualitzada** que pot millorar l'efectivitat de les intervencions i programes dirigit a prevenir i reduir aquest problema en la joventut.

Altrament, com s'ha esmentat en la mateixa justificació del treball, es dona especial consideració a l'estudi **“Validació i fiabilització de la prova de detecció de consum d'alcohol, tabac i altres substàncies (ASSIST-Young) en joves internats en un Centre Educatiu de Justícia Juvenil”** realitzat per Ibañez, Civit, Moreno, López i Olivares (2023) al llarg de tot el treball aquest document presenta una gran importància en el desenvolupament de la línia principal de recerca del treball a partir d'una validació efectuada a través d'un instrument que aporta dades estadístiques que ens permeten conèixer la realitat existent dins dels centres de Justícia Juvenil de Catalunya (en aquest context de manera precisa al centre de Justícia Juvenil Can Llupià), a més a més, des de la visió de l'educació social aporta consideracions claus cap a l'objecte d'estudi que s'aborda sobe; l'associació entre el consum de substàncies i la delinqüència juvenil, ja que proporciona dades que permeten entendre millor els factors de risc associats al consum de substàncies i la seva influència en el comportament delictiu.

Per tal de proporcionar la major informació sobre la rellevància d'aquest estudi es troba en *l'Annex 1* de manera detallada les parts que componen el mateix i els resultats extrets.

4. METODOLOGIA

Per tal de dur a terme una bona presentació del marc metodològic d'aquest treball, s'inicia exposant que es tracta d'una **investigació d'aprofundiment teòric**, per la qual cosa es determina que s'ha emprat una **revisió sistèmica de la literatura** a partir de l'ús de tècniques de recollida d'informació d'estudis de fonamentació científica.

Així doncs, en aquest apartat es detalla el procés que s'ha dut a terme per a fer aquest treball, des del punt de partida inicial de recerca literària fins a les conclusions. A més a més, es descriuen els criteris utilitzant en tot moment per a la validesa i rellevància de la literatura recercada i emprada en aquest aprofundiment teòric.

4.1. Revisió de la literatura

Per a abordar l'anàlisi teòrica o context del treball, s'ha estructurat tenint en compte els diversos punts d'abordatge, tant teòrics com conceptuals, els quals es divideixen en; els joves, l'etapa del desenvolupament en relació al consum, els motius associats a l'ús de les drogues, la delinqüència com a concepte i la delinqüència juvenil. Tots aquest punts s'aborden abans d'entrar pròpiament en la recerca de les teories sobre l'objecte d'estudi.

Inicialment es du a terme una revisió exhaustiva de la literatura existent. Aquesta revisió utilitzant bases de dades acadèmiques reconegudes. Un cop duta a terme la recerca es procedeix a la selecció d'articles que tracten sobre les teories més influents que ens aproximem a la comprensió de la delinqüència juvenil des d'un enfocament social, finalment es recerca la relació entre el consum de substàncies i la delinqüència juvenil des d'una perspectiva teòrica, prioritant la inclusió d'estudis empírics, revisions sistemàtiques que proporcionin un marc teòric sòlid per a comprendre aquesta complexa relació.

En aquest punt, es concreta que la recerca i elecció dels diferents articles i revisions que conformen la bibliografia sobre el present treball de fi de grau, estan enfocades en el tema que s'aborda. D'aquesta manera, per tal de donar més valor i visibilitat als diferents articles es presenta un recull detallat de la metodologia emprada per dur a terme el procés de selecció. Així doncs, s'aborden aspectes claus com els criteris d'inclusió i exclusió, les fonts d'informació consultades, els mètodes de cerca i filtrat de la literatura, així com els procediments per a l'avaluació i validació dels treballs seleccionats i assegurar la representativitat de la mostra.

4.1.1 Criteris d'inclusió i exclusió

Els criteris d'inclusió i exclusió s'apliquen de manera sistèmica i transparent durant el procés de selecció d'articles científics, garantint la qualitat i pertinença dels treballs inclosos en l'estudi.

Criteris d'Inclusió:

- **Rellevància temàtica:** Els articles han d'abordar directament la temàtica d'interès de la recerca, contribuint de manera significativa a l'enteniment del problema o fenomen estudiat.
- **Actualitat:** Es prioritzen els articles recents que reflecteixin els avenços més rellevants i actualitzats en el camp d'estudi.
- **Rigor Científic:** Els articles han d'estar publicats en revistes científiques de reconegut prestigi i sotmesos a processos de revisió per parells per a garantir la seva qualitat i fiabilitat.
- **Metodologia apropiada:** Es consideren aquells treballs que emprin mètodes i tècniques adequades per a abordar la pregunta de recerca de manera rigorosa i vàlida.
- **Diversitat d'enfocaments:** Es valoren els treballs que aportin diferents perspectives teòriques o metodològiques, enriquint així l'anàlisi i la discussió.

Criteris d'Exclusió:

- **Falta de rellevància:** S'exclouen els articles que no estiguin directament relacionats amb la temàtica de recerca o que abordin aspectes tangencials de manera superficial.
- **Limitacions geogràfiques:** S'exclouen els articles que se centrin exclusivament en un context geogràfic molt específic (menys els de caracter nacional i estatal, Espanya i Catalunya) i que no aportin aspectes rellevants per a una anàlisi més àmplia.
- **Publicacions no científiques:** Es descarten treballs que no siguin considerats com a part del corpus científic, com a llibres de divulgació, informes d'organitzacions no governamentals o articles d'opinió.

4.2. Anàlisi i síntesi de la literatura

Una vegada recopilats els articles pertinents, es procedeix a realitzar una anàlisi detallat de la literatura. En primer lloc, es categoritzen les teories identificades en diferents enfocaments teòrics. Per una banda, tenint en compte que el marc és molt ampli es seleccionen les teories criminològiques més utilitzades avui dia. Per altra banda, les teories socials són abordades fidelitzant-nos en el camp de l'educació social, des d'una perspectiva de pedagogia social, la qual ens aporta informació dels comportaments que des del nostre camp d'estudi podem analitzar.

Posteriorment, un cop s'ha fet recerca de les principals teories, es realitza una avaluació exhaustiva dels patrons comuns i les discrepàncies entre les diferents teories. S'identifiquen els diversos factors subjacents que influeixen en la relació entre el consum i la delinqüència juvenil, la qual cosa permet una comprensió més profunda d'aquesta dinàmica.

4.3. Anàlisi comparatiu de les teories

Per tal de donar tancament a les diverses teories argumentades i aportar evidències a l'objectiu principal d'estudi, després de la selecció de les teories, s'ha realitzat una presentació detallada de cadascuna, inclosos els seus antecedents, els principals exponents i les bases conceptuals i metodològiques que les sustenten.

Un cop dut a terme l'anàlisi es procedeix a la comparació d'aquestes per tal de facilitar una comprensió més profunda i matisada del fenomen que es presenta. A través de la comparació, no només s'identifiquen les semblances i diferències sinó també la coherència, l'aplicabilitat en el nostre camp d'actuació i les evidències empíriques disponibles.

4.4. Discussió

En aquest punt, es desenvolupa una avaluació crítica de les teories identificades, considerant la seva validesa, rellevància i aplicabilitat en diferents contextos culturals i socials, sense perdre el punt de vista de l'educació social. A més a més, al llarg de l'elaboració s'identifiquen les principals consideracions i les llacunes en la recerca existent, destacant àrees on es requereix una major atenció i estudi de camp, d'aquesta manera l'avaluació crítica o avaluació general ens proporciona una base sòlida per al desenvolupament de conclusions fonamentades i recomanacions per a futures recerques dins l'àmbit de l'educació social.

4.5. Conclusions

Finalment, es duen a terme les conclusions, basades en les línies de prospectiva que ens ofereix l'estudi realitzat, per a la comprensió i prevenció de la delinqüència juvenil relacionada amb el consum de substàncies, tenint en compte els moments en que pot intervenir el paper de l'educador/a social.

Com a conclusions finals, i sempre des de la visió com a professionals de l'educació social s'ofereix la visió de com ens afecta en la nostra professió aquesta comparativa i com des del saber contextual i relacionant les visió existents podem intervenir, tenint en compte les diferents fases d'actuació dins de la nostra professió, així com les principals aportacions d'aquest treball en el desenvolupament personal.

5. MARC TEÒRIC

El marc teòric d'aquesta investigació ofereix una perspectiva analítica sobre les etapes dels joves i adolescents i la seva relació amb el consum de substàncies il·lícites i per conseqüència la seva introducció en les conductes delictives. Aquesta exploració s'anirà aprofundint a partir de determinar els diversos elements que configuren les actituds i els comportaments dels joves en relació a la qüestió que es planteja. La interconnexió d'aquests factors ofereix una visió completa que no només destaca els elements de risc, sinó també els factors protectors que poden mitigar l'impacte negatiu en el desenvolupament juvenil.

L'abordatge de la relació entre el consum de drogues i la delinqüència juvenil ha estat un tema d'extensa investigació en la literatura científica, on diversos autors han explorat i analitzat aquesta complexa interacció des de diferents perspectives teòriques. Ara bé, a l'hora d'abordar l'estat de la qüestió es parteix d'un aspecte clau que, igual que altres autors, Manzano (2016) parla sobre el fet que la correlació no implica causalitat. En el seu article l'afirmació "correlació no implica causalitat" determina el fet que dos esdeveniments estiguin relacionats no significa necessàriament que un sigui causa de l'altre, destacant la importància d'analitzar qualitativament cada cas i calcular la probabilitat de què la correlació sigui simplement una causalitat o tingui una causa més rellevant. A més a més, l'autor esmenta que en el món de la ciència es dediquen esforços per distingir entre correlacions importants i **relacions espúries**¹, emfatitzant la necessitat de repetir experiments per evitar conclusions errònies basades en correlacions, el mateix passa en l'àmbit de l'educació social.

Aquesta idea també es pot aplicar en relació amb el consum de drogues i la delinqüència, es contempla inicialment que es tracta d'un tema de gran complexitat, tot i que també pot ser analitzat des d'aquesta perspectiva del fet que la correlació no implica causalitat. Sovint s'observa una correlació entre el consum de drogues i la participació en activitats delictives, però aquesta correlació no necessàriament significa que una causa directa sigui el consum de drogues.

Existeixen diversos factors que poden influir en aquesta correlació, com problemes socioeconòmics, desigualtats culturals, trastorns mentals, influència de l'entorn, entre d'altres. És important tenir en compte que el consum de drogues i la participació en activitats delictives poden estar relacionades de manera complexa i multifacètica, i no sempre es pot

¹ **Relació espúria:** És una correlació entre dues o més variables que no implica la determinació causal d'una sobre l'altra, sinó el resultat de la covariació amb terceres variables que no considerem en l'anàlisi.

establir una relació directa de causa i efecte. Per tant, en abordar la relació entre drogues i delinqüència, és crucial realitzar una investigació exhaustiva que considerin tots els factors involucrats i no assumir automàticament que la correlació observada implica una relació causal directa. Així doncs, tal com determina l'autor és fonamental analitzar quantitativament cada cas i buscar evidències de la veritable naturalesa d'aquesta relació.

D'aquesta manera igual que ho fa Manzano (2016) la present anàlisi pretén explorar en la naturalesa de les correlacions a partir de diversos elements causals que incideixen en l'objecte d'estudi.

5.1 ELS JOVES

L'adolescència és una **etapa crucial del desenvolupament humà** que s'associa sovint amb els canvis físics, emocionals i socials significatius. Segons l'OMS (2019) en el seu article "Salud del adolescente" determina que, aquesta etapa comprèn **des dels deu fins als dinou anys**, malgrat que en la **societat del benestar actual**, l'adolescència s'està transformant cada vegada més en una etapa més llarga i complexa, Márquez (2023) ens ho reafirma exposat que són diversos els estudis que han constatat que la pubertat cada vegada arriba abans, aquest fet no es compren com una qüestió conjuntural, sinó estructural. Aquest fet provoca que actualment els joves siguin protagonistes de **nous fenòmens socials**, el quals marquen noves pautes de consum, fent-los objecte de desig del consumisme com; la música, la moda, la bellesa, l'esport, entre d'altres. Dins del consumisme social, no només els fenòmens esmentats anteriorment han generat un impacte en els nous paràmetres de l'adolescència; les drogues també en són un element cada vegada més accessible i de desig entre els joves. Segons el "Pla de prevenció de drogues i promoció de la salut del C17 2020-2023" presentat per la Diputació de Barcelona (2019), l'etapa de l'adolescència és quan es produeix majoritàriament la iniciació al consum de drogues i l'establiment de certs usos que poden constituir un perjudici real en el procés de creixement i maduració personal.

Així doncs, l'exploració de la relació entre les etapes del desenvolupament juvenil i l'ús de drogues implica un enfocament integral que incorpora perspectives psicològiques, sociològiques i biològiques. Les diferents etapes del desenvolupament juvenil poden influir en la percepció, l'accessibilitat i la susceptibilitat al consum de drogues, creant una interconnexió complexa que requereix una anàlisi multidimensional.

5.1.1 Etapes del desenvolupament i relació amb les drogues

L'impacte de les drogues en les etapes evolutives dels adolescents és complex i pot variar significativament d'un individu a un altre. Els estudis longitudinals, "Monitoring the Future" que exposa Johnston Lloyd et.al. (2020) han proporcionat evidències significatives sobre els patrons de consum durant l'adolescència. Les substàncies psicoactives poden tenir conseqüències diverses en el desenvolupament físic, emocional, cognitiu i social dels joves; especialment en les àrees relacionades amb la presa de decisions, la impulsivitat i la motivació.

És important tenir en compte que els adolescents estan en una etapa crítica del desenvolupament i depenent de factors com la freqüència d'ús, el tipus de substància, el context social i els factors de protecció presents en la vida de l'adolescent, pot tenir conseqüències a llarg termini en les seves vides.

- **Infància i preadolescència:** Tot i que el consum de drogues no és típic d'aquesta etapa, l'exposició a factors de risc com la violència familiar, la manca d'estabilitat o els traumes poden predisposar als infants a problemes de salut mental i, eventualment, al consum de substàncies en l'adolescència.
- **Adolescència inicial (10-14 anys):** En aquesta primera etapa, l'adolescent experimenta els primers canvis hormonals, psicològics i socials més significatius. Els joves solen estar immersos en la recerca d'identitat i és el moment en què comencen a definir els seus valors i creences personals.

El desig d'explorar noves experiències i establir la pròpia identitat pot conduir al consum experimental de drogues, així com percebre-ho com una forma d'expressar la independència pròpia d'aquesta etapa. L'impacte en aquesta fase inicial pot ser determinant per a l'establiment de patrons de consum de substàncies a llarg termini.

L'ús de drogues en aquesta etapa pot afectar de manera directa al desenvolupament cognitiu de l'adolescent interferint en el desenvolupament del cervell, especialment en àrees relacionades amb la presa de decisions, el control d'impulsos i les funcions executives. Per altra banda, en l'àmbit escolar, pot afectar el rendiment acadèmic i la concentració, ja que el cervell està en ple desenvolupament i és més vulnerable als efectes de les substàncies.

- **Adolescència mitjana (15-17 anys):** La cerca d'acceptació i la necessitat de pertinença poden ser factors significatius en aquesta etapa. Els iguals adquireixen una importància significativa, la necessitat de pertinença, l'acceptació i les pressions del grup poden conduir al consum de drogues per encaixar dins d'un grup d'iguals o per complir amb les expectatives socials. Les relacions socials es tornen l'eix central en la vida de l'adolescent i l'ús de drogues pot impactar amb amics i família, ja que poden conduir a conflictes i isolament social.
- **Adolescència tardana (18-21 anys):** Durant aquesta fase, l'adolescent es prepara per a la transició a la vida adulta, per la qual cosa s'assumeixen noves responsabilitats (universitat, entrada al món laboral, emancipació, etc.), les decisions en aquesta etapa poden influir en la trajectòria futura de l'individu.

El consum de substàncies pot ser una resposta a l'estrès associat amb aquesta transició, malgrat que l'ús problemàtic de drogues pot afectar la capacitat de l'adolescent per assumir responsabilitats i ser independent. Per altra banda, pel que fa a la salut mental, l'exposició continuada a les substàncies presenta un major risc de desenvolupar trastorns psicològics i psiquiàtrics associats a l'ús de drogues, ja que el cervell encara està en desenvolupament.

- **Transició a l'edat adulta (21 anys en endavant):** En arribar a l'edat adulta, els joves estan consolidant la seva identitat i establint relacions més duradores i madures, tan personals com amb els diferents agents de l'entorn.

En aquesta etapa, alguns adolescents desenvolupen patrons més estables de consum, aquells que continuen consumint poden desenvolupar l'ús crònic (addiccions), el qual pot tenir un impacte significatiu en la salut física i augmentar el risc de dependència, així com presentar repercussions negatives en les oportunitats educatives i professionals de l'individu.

En general, com es pot veure, les drogues afecten de manera directa i indirecta en les diferents etapes evolutives dels adolescents; és important destacar que els efectes específics poden variar tenint en compte diversos factors: la predisposició a través de factors de risc, segons el tipus de droga, la freqüència d'ús, la quantitat consumida i la predisposició genètica.

Des del punt de vista de l'educació social és té en compte que l'educació i la prevenció són essencials per acompanyar als adolescents a prendre decisions informades i evitar els perills associats amb l'ús de drogues. La intervenció precoç i preventiva i el suport terapèutic són essencials per mitigar aquests efectes i proporcionar als adolescents les eines necessàries per prendre decisions saludables en relació amb les substàncies. La intervenció i el suport adequats poden ser crucials per acompanyar als adolescents a superar els problemes relacionats amb les drogues.

5.2 MOTIUS ASSOCIATS A L'ÚS DE LES DROGUES EN JOVES

El present Treball Final de Grau explora la complexitat dels motius associats al consum de drogues des de dues perspectives complementàries: les teories criminològiques i les teories socials que aporten una perspectiva integral a la professió de l'Educació Social. El fenomen de l'ús de drogues representa un desafiament significatiu per a la societat contemporània, amb implicacions que van més enllà dels límits de la delinqüència i es fonamenten en dinàmiques socials més àmplies.

Segons el "Pla de prevenció de drogues i promoció de la salut del C17 2020-2023" presentat per la Diputació de Barcelona (2019) els **motius pels quals els joves poden iniciar-se al consum de drogues** són variats i complexos, sovint vinculats a factors com el desig d'experimentar noves sensacions, intensificar el temps d'oci, alleujar el malestar psicològic o buscar diversió i excitació.

En l'època contemporània, el consum de drogues està impulsat principalment per la cerca de sensacions i entreteniment, i compleix diverses funcions com: **Actuar com a ritu de pas a l'edat adulta, afavorir el sentiment d'integració grupal, facilitar les relacions socials i satisfer la curiositat.** A més, el consum de drogues ha passat de ser un factor de marginació a ser, en molts casos, un mitjà d'integració en el grup, la qual cosa posa en relleu l'important paper que exerceixen les relacions entre iguals en la vida dels joves. La pressió exercida pels grups d'iguals és un factor clau en la iniciació al consum de drogues entre adolescents i joves, destacant la importància de l'educació per a dotar-los d'habilitats que els permetin resistir aquestes influències i predisposicions cap al consum de drogues.

Complementàriament, Calafat, Miquel Amengual, Farrés i Borràs (rev. 2008) en el "Programa de prevenció de l'abús de drogues i conductes addictives" posen en èmfasi l'atractiu de les drogues entre els joves, entenent que aquest fet es dona a través d'una intersecció de factors biològics, psicològics socials i culturals. D'aquesta manera en

l'exposició sobre les addiccions, malgrat que determinen que no hi ha una causa directa per arribar a desenvolupar una addició, exposen que s'esdevenen una sèrie de factors que relacionats entre ells poden augmentar el risc de desenvolupar una dependència. Entre els factors de risc principal es presenten dos eixos: La freqüència i la intensitat amb què s'efectua la conducta, i, per altra banda, el tipus de conducta i si és en línia o no. Així doncs, a partir d'aquests dos factors es determinen una sèrie de factors de risc.

Recuperant el que ens presenta Bronfenbrenner (1987) presentat anteriorment a la *Figura2*; l'autor el seu model exposa que els factors de risc del consum de drogues es poden trobar en diversos nivells del context ecològic de l'individu, des dels entorns més propers fins a les influències culturals més amples i els canvis a llarg termini. De manera més concreta, explica els factors de risc del consum de drogues com una combinació de circumstàncies i situacions personals, familiars i socials que augmenten les probabilitats que un jove o una jove consumeixi substàncies. Aquest model es divideix en quatre sistemes interrelacionats, tal com hem vist amb anterioritat incloent-hi diversos nivells de context en què es desenvolupa la persona, el microsistema, mesosistema, exosistema, macrosistema.

A continuació, s'explica com cada un d'aquests sistemes pot influir en el consum de drogues.

- 1. Microsistema:** El microsistema inclou els entorns més immediats on la persona interactua directament, com la família, els amics, l'escola i el barri. Diversos factors de risc es troben en aquest nivell:
 - **Conflictes familiars:** Les relacions tenses o abusives dins la família poden augmentar el risc de consum de drogues. Els adolescents que experimenten una manca de suport emocional i conflictes freqüents poden buscar refugis en el consum de substàncies com una forma d'escapisme o d'alleujament del seu malestar.
 - **Influència dels amics:** La pressió dels companys és un factor crític durant l'adolescència. Si els amics d'un individu consumeixen drogues, és més probable que aquest individu també en consumeixi, ja que els comportaments dels companys poden influir directament en les seves decisions.
 - **Fracàs escolar:** Les dificultats acadèmiques poden conduir a la frustració i a una baixa autoestima, factors que poden incrementar la vulnerabilitat al consum de drogues com una manera de gestionar el fracàs o l'estrès.

- 2. Mesosistema:** El mesosistema es refereix a les interaccions entre els diferents microsistemes. Els factors de risc en aquest nivell inclouen:
- Manca de comunicació entre pares i escola: Quan els pares i l'escola no mantenen una comunicació efectiva, es fa més difícil detectar i intervenir precoçment en casos de problemes de drogues.
 - Relacions conflictives entre grups d'amics: Els conflictes entre diferents grups d'amics poden augmentar l'estrès i la pressió sobre un individu, fent més probable que aquest recorri al consum de drogues com a mecanisme d'alleujament.
- 3. Exosistema:** L'exosistema inclou entorns que no interactuen directament amb l'individu però que tenen un impacte indirecte en el seu desenvolupament, com els llocs de treball dels pares, els serveis comunitaris i els mitjans de comunicació.
- Estrès laboral dels pares: La pèrdua de feina o l'estrès laboral dels pares pot crear un ambient estressant a casa, incrementant la probabilitat que els fills busquin refugis en el consum de drogues.
 - Manca de recursos comunitaris: Zones amb pocs recursos per a activitats juvenils saludables poden veure un augment en el consum de drogues entre els joves, que poden recórrer a aquestes substàncies per combatre l'avorriment o la manca d'oportunitats recreatives.
 - Influència dels mitjans de comunicació: L'exposició a continguts que glorifiquen el consum de drogues pot normalitzar aquesta conducta, especialment entre els joves més influenciables.
- 4. Macrosistema:** El macrosistema fa referència a les influències més àmplies de la cultura, la societat, les lleis i les normes socials. Els factors de risc poden incloure:
- Normes socials permissives envers les drogues: Les cultures que tenen una actitud més permissiva envers el consum de drogues poden veure un major ús entre els seus membres, ja que les normes socials influeixen en la percepció de risc i en la disposició a consumir aquestes substàncies.
 - Polítiques de drogues: Lleis i regulacions que faciliten l'accés a les drogues poden augmentar el consum. Per contra, polítiques estrictes poden desincentivar-ne l'ús.

- Desigualtat econòmica: Una major desigualtat pot portar a sentiments de desesperança i augmentar el risc de consum de drogues, ja que les persones poden buscar en les drogues una manera d'alleujar les tensions derivades de la seva situació socioeconòmica.beco

Complementan el model presentant, Becoña i Cortés (2016) presenten una agrupació de 6 categories que fan referència als factors de risc associats al consum de drogues: factors familiars, comunitaris, escolars i individuals i per últim amb el grup d'iguals.

Pel que fa als **factors individuals** es posa de manifest que els estils de vida, els patrons de comportament i altres factors de vulnerabilitat del subjecte en moments crítics com l'adolescència i la joventut poden influir en l'ús de drogues. Aquests factors individuals són rellevants en la comprensió de les conductes relacionades amb les drogues. Seguidament, es destaca la **relació entre el consum de substàncies i el grup d'iguals**, indicant que aquest entorn social pot tenir un impacte significatiu en els comportaments relacionats amb les drogues. Un altre dels factors més influents és **la família**, l'existència de problemàtiques de consum en els progenitors o altres membres de la família posa de manifest l'alta predisposició que pot generar en els adolescents i joves l'adhesió al consum.

Referent a l'**àmbit educatiu**, els autors mostren que l'escola és un entorn de risc en quan les condicions que es reuneixen poden malmetre la relació dels joves amb el consum, la prevenció dins de l'entorn educatiu esdevé fonamental i per la qual cosa el compromís i la participació activa de l'escola per tal de tenir en compte aquestes conductes.

Els autors també fan referència als **factors comunitaris** que poden influir, en aquest punt s'inclouen elements socials i econòmics; la manca de suport i cohesió comunitaria es un punt clau en la tendència al consum, per altra banda, les zones amb altes taxes de pobresa i falta de recursos així com l'accessibilitat conjuntament amb una possible acceptació i normalització del consum de les drogues dins la comunitat esdevenen un factor molt perjudicial sobretot en referència al joves, donada la seva vulnerabilitat vers la possible baixa percepció del risc associat al consum.

Aquesta proposta de Becoña i Cortés (2016) mostra la complexitat dels factors que poden influir en el consum, subratllant la necessitat d'abordar el problema des d'una perspectiva multidimensional que consideri els diversos àmbits de la vida de les persones.

Així doncs, ambdós models comparteixen la idea que l'entorn i les influències externes juguen un paper crucial en el desenvolupament i comportament humà. Aquests factors de risc poden interactuar de manera complexa i variar en importància segons cada situació particular, però en conjunt augmenten la probabilitat de què una persona s'involucri en el consum de drogues. Tanmateix, el model de Bronfenbrenner (1987) se centra en la interacció de l'individu i el seu entorn, proporcionant una perspectiva més àmplia i general sobre com l'entorn influeix en el desenvolupament mentre que els factors de risc de consum segons Becoña i Cortés (2016) se centren en aspectes més específics que poden influir en el consum.

5.2.1 Us, abús i addicció

En el context del consum de drogues, és crucial comprendre les diferències entre ús, abús i dependència, especialment quan es tracta d'adolescents. Des del punt de vista de l'Educació Social aquestes distincions ens permeten abordar el problema de manera adequada i dissenyar intervencions efectives.

Segons exposa l'article "Ús, abús, dependència de drogues" exposat per Amalgama7 (n.d) **l'ús de drogues** es refereix al consum controlat i ocasional de substàncies amb finalitats recreatives, mèdiques o socials, que no interfereix significativament en la vida diària de la persona. Entre els adolescents, les drogues més consumides són el tabac, l'alcohol i els derivats del cànnabis, tot i que molts també han experimentat amb altres substàncies com hipnosedants, drogues de síntesi i cocaïna (les estadístiques es troben al document annexat). Aquest consum es considera una pràctica comuna en la cultura adolescent, sovint associada amb activitats de lleure i festives. Els adolescents tendeixen a veure el consum de drogues com un "consum recreatiu" amb la percepció de mantenir el control sobre aquest consum.

Seguidament, **l'abús de drogues** implica un patró de consum que causa problemes i conseqüències negatives significatives en diferents àrees de la vida de l'individu, com ara la salut, el treball, les relacions i la legalitat. Durant l'adolescència, una etapa crítica de creixement i maduració neurobiològica, el consum de drogues pot augmentar notablement, influït per factors culturals i socials. Les activitats nocturnes prolongades, una nova cultura del lleure basada en el consum i una percepció de risc baixa contribueixen a l'abús de drogues. Els comportaments de consum tal com hem comentat amb anterioritat poden estar motivats per diversos aspectes relacionats amb l'entorn de l'individu, com ara la pressió de grup, la curiositat, el desig d'experimentar plaer o la sensació de millora personal.

Per últim, quan ens referim a la **dependència de drogues o addicció**, segons el DSM-5^{TM2}³ esdevé una malaltia crònica del cervell caracteritzada per una recerca i ús compulsiu de drogues, malgrat les conseqüències negatives greus. L'addicció no és l'únic possible trastorn derivat del consum de drogues. Segons l'Oficina de les Nacions Unides contra la Droga i el Delicte (ONUDD) en "L'Informe mundial sobre les drogues 2020", determina que molts adults que sol·liciten tractament per consum de drogues van iniciar el seu consum durant l'adolescència.

Des del punt de vista professional de l'educació social la comprensió de les diferències entre l'ús, l'abús i la dependència de drogues és essencial per abordar el problema de manera eficaç. És necessari un enfocament integral que inclogui educació i sensibilització per canviar la percepció del consum de drogues entre els joves. La intervenció precoç durant l'adolescència és fonamental per prevenir l'evolució cap a l'addicció. A més, una exploració diagnòstica adequada i un suport interdisciplinari poden ajudar a tractar els problemes associats al consum de drogues, proporcionant una base sòlida per a la recuperació i el benestar dels adolescents.

Aquest enfocament holístic, que inclou una xarxa assistencial formada per centres de consultes externes, centres de dia i centres residencials, permet atendre les necessitats específiques dels adolescents i les seves famílies, i així abordar de manera eficaç les conseqüències del consum de drogues.

5.3 LA DELINQUÈNCIA

La delinqüència és un **fenomen social transcultural** que té a veure amb la comissió d'actes que estan fora d'allò que s'entén com a norma social establerta. Sobre la base d'aquesta definició i des del punt de vista de l'Educació Social, s'observa la "norma social establerta" com un concepte indeterminat que convé acotar. En l'àmbit de la delinqüència, pot ser entesa la "norma social" en sentit estricte, és a dir, les creences sobre com els membres d'un grup s'han de comportar en un context determinat; o bé com a "norma social" en sentit legal, és a dir, com a conducta delictiva, aquella que té la seva repercussió com a

² El DSM-5TM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) és un manual per diagnosticar les malalties psiquiàtriques, en el qual es presenten estadístiques de gènere, edat i els efectes dels diferents tractaments més comuns. D'aquesta manera, els professionals de salut mental poden recórrer a aquest manual per a "comprendre millor les necessitats potencials del pacient", però també per l'avaluació i el diagnòstic de cada cas en concret.

³ Cal destacar que el DSM-5TM determina el següent: "La palabra adicción no se utiliza como término diagnóstico en esta clasificación, aunque sea de uso habitual en muchos países para describir problemas graves relacionados con el consumo compulsivo y habitual de sustancias. Se utiliza la expresión más neutra *trastorno por consumo de sustancias* para describir el amplio abanico de un trastorno, desde un estado leve a uno grave de consumo compulsivo y continuamente recidivante. Algunos clínicos preferirán utilizar la palabra adicción para describir las presentaciones más extremas, pero esta palabra se ha omitido de la terminología oficial del diagnóstico de consumo de sustancias del DSM-5 a causa de su definición incierta y su posible connotación negativa." (pàg 257)

acte delictiu (contrari a la llei establerta). Aquesta "normal social establerta" queda decretada per l'ordenament jurídic de Dret Penal, per la qual cosa si una persona infringeix aquest ordenament, està cometent un delictes.

Sobre la delinqüència es poden establir **diferents taxonomies**, és a dir, per analitzar la delinqüència es tenen en compte diversos factors, segons l'interès d'aquell que les vol agrupar. En primer lloc s'efectua una classificació **segons l'edat**, de manera que, es parla de delinqüència juvenil o delinqüència adulta per referir-se als grups etaris que cometes actes delictius, això es relaciona normalment amb les regulacions jurídiques en matèria d'edat penal.

Seguidament, **segons el tipus de delictes comès**, des de delinqüència violenta (sexual, de gènere, etc.), delinqüència contra la propietat, delinqüència econòmica, entre d'altres que queden tipificats al Codi Penal.

Per últim, **segons com es comet el delictes**, aquest punt comprèn des del nombre de persones implicades fins als medis que s'utilitzen per a cometre la infracció o la recurrència dels actes, d'aquesta manera es tipifiquen en:

- **La delinqüència individual**, la qual fa referència a l'activitat delictiva realitzada per una sola persona, sense ajuda de cap mena d'organització.
- **La delinqüència organitzada**, aquesta és comesa per organitzacions criminals que presenten una jerarquia precisa i els seus membres desenvolupen diferents rols i activitats.
- **La delinqüència comuna** és comesa per persones que actuen de manera independent o en petit grup, sense arribar a ser delinqüència organitzada.
- **La delinqüència circumstancial** es tracta d'accions delictives que es cometes sense premeditació ni planificació. Es determina que en aquests casos, la persona no compta amb un historial delictiu, sinó que són diverses circumstàncies les que porten la persona a cometre el delictes.
- **La delinqüència instrumental** fa referència aquella ha estat predeterminada i planificada, els que cometes aquestes infraccions acostumen a presentar un historial delictiu i no només busquen un benefici puntual, sinó que la criminalitat és el seu model de vida.
- Per últim, els ens últims anys ha incrementat notòriament la **ciberdelinqüència**, que fa referència a tota l'activitat il·lícita que es du a terme a través d'internet.

Aquesta categorització permet agrupar característiques del tipus delictiu així com de la persona, i de la manera com es comet el delicte per tal de facilitar-ne la comprensió del fenomen.

Així doncs, a termes generals, la psicòloga Madelen Morales (2020), determina que una persona delinqüent és aquella que viola la llei imposada per un govern, al seu torn també es refereix al fet de cometre, sigui un o diversos delictes, que incompleixen amb les normatives ja tipificades dins la llei, és a dir, esdevé el fracàs d'una persona per adaptar-se a les normes i demandes socials en les quals conviu.

5.3.1 La delinqüència juvenil

La delinqüència juvenil segons Vidal (2003) expressa la dificultat de definir el que constitueix la delinqüència juvenil, determinant que segons els països en varia la interpretació. Tanmateix, no hi ha dubte que la delinqüència juvenil esdevé un dels fenòmens socials més important i preocupant en les societats d'avui dia.

A l'Estat Espanyol el marc jurídic bàsic de la justícia juvenil està construït per la Llei Orgànica 5/2000, del 12 de gener, i pel Reglament que el desenvolupa, aprovat pel Reial Decret 1774/2004, del 30 de juliol, que determina que són responsables penals les persones menors de 14 anys i majors de 18 anys per comissió de fets delictius contemplats en el Codi Penal o lleis penals especials. Així mateix, ho afirma el Departament de Justícia de la Direcció General de l'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil, que contemplat sota l'aprovació de la Llei 27/2001, del 31 de desembre, en la que es determina la responsabilitat del compliment d'aquelles actuacions previstes en l'ordenament jurídic que regula les accions socials adreçades als majors de 14 anys i menors de 18 anys.

Segons Herrero Herrero (2002) en el seu estudi sobre la tipologia del delicte i la delinqüència juvenil actual, assenyala tres categories:

1. Joves delinqüents amb trets anormals psicològics:

- 1.1. Menors delinqüents per psicopatia: En aquest punt l'autor fa referència el constitueix l'existència d'alguna de les formes de **psicopatia incapacitat** de qui la pateix de sentir o manifestar simpatia o alguna classe de calor humana envers el proïsme, en virtut de la qual se l'utilitza i manipula en benefici del propi interès, i de l'habilitat per a manifestar-se amb falsa sinceritat amb vista a fer creure a les seves

víctimes que és innocent o que està profundament penedit, i tot això, per a continuar manipulant i mentint. El menor psicòpata tendeix a perpetrar actes antisocials segons l'orientació nuclear de la pròpia psicopatia, sent de destacar en aquest sentit els actes que expressen fredor i crueltat per part del subjecte.

Conseqüència d'això, és que el menor és incapaç d'adaptar-se al seu context i actuar com a tal, perquè el trastorn de la personalitat que sofreix, li impedeix inhibir-se respecte de conductes o comportaments contraris a les normes.

1.2. Menors delinqüents per neurosis⁴: Des del punt de vista tant de la psicologia com els estudis dut a terme per la criminologia, basats en menors delinqüents per neurosis, el menor tracta de fer desaparèixer la situació d'angoixa que pateix cometent delictes amb la finalitat d'obtenir un càstig que li permeti alliberar-se del sentiment de culpabilitat que sent sobre ell mateix.

1.3. Menors delinqüents per autoreferències sublimades de la realitat: En aquesta subclassificació s'inclouen els menors que, per la confluència de predisposicions psicobiològiques arriben a barrejar fantasia i joc d'una forma tan intensa que comencen a viure fora de la realitat. És precisament aquest estat anòmal el que pot conduir-los a cometre actes antisocials.

2. Joves amb trets d'anormalitat no patològica:

2.1. Menors delinqüents amb trastorns antisocials de la personalitat: En aquest cas, es tracta de menors amb característiques antisocials (hiperactivitat, excitabilitat, absència de sentiment de culpa, culpabilitat amb els animals i les persones, fracàs escolar) i amb una baixa capacitat comunicativa.

Una de les principals causa d'aquest trastorn és l'absència o la figura distorsionada dels referents adults. En molts casos es tracta de menors que viuen en situacions de risc, amb alts índexs de desestructuració familiar. En definitiva, són joves amb una desviada socialització primària que acaba per abocar-los a la delinqüència.

2.2. Menors delinqüents amb reacció de fugida: En aquest cas es tracta normalment de menors que han patit maltractament en la llar i per aquest motiu abandonen el

⁴ Segons el DSM-5TM **la neurosi** consisteix en una greu perturbació del psiquisme de caràcter sobrevingut i que es manifesta en patrons de desordres i repetició de la conducta, podent ser el seu origen molt divers i podent produir relacions inadaptades amb l'altre, amb el seu entorn i amb si mateix.

nucli familiar, quedant-se en situacions vulnerables de carrer. Són menors psicològicament febles, i que en lloc de respondre a l'agressió, trien la fugida, gairebé sempre sense una ubicació concreta.

Aquest allunyament els fa propicis al reclutament per part dels responsables de la delinqüència organitzada, que els trien per a dur a terme actuacions simples, però de gran risc, generalment cometent delictes relacionats amb el transport i compravenda de drogues.

3. Segons Herrero Herrero (2002), en aquesta última classificació determina que es troben aquelles menors delinqüents que presenten trets de personal que entren dins de les estadístiques comunes i que, per la qual cosa el seu patró delictiu és afectat per les situacions disfuncionals externes, sense que hi hagi una afectació de la consciència, ni la capacitat espontània de decisions ni l'emotiva o afectiva.

Segons l'autor, aquesta és la categoria on es troben la major part dels menors delinqüents i podem trobar diversos patrons:

- Actes vandàlics: Atacs al mobiliari urbà, entre d'altres, a conseqüència de les pertorbacions psicològiques que produeix la preadolescència i adolescència per motius de desenvolupament.
- Petits furtis, robatoris o frauds: Per motius d'autoafirmació personal davant del grup d'iguals per rebre un reconeixement.
- Delictes contra el patrimoni o la identitat sexual: Per pur plaer de satisfer els seus estímuls immediats.
- Delinqüència per satisfer les seves necessitats de consum.

5.3.2. Teories explicatives de la delinqüència

En aquest apartat del treball, s'aborden les diverses teories explicatives de la delinqüència, tenint en compte diferents enfocaments que han estat desenvolupats al llarg del temps per acadèmics i professionals del camp de la criminologia. La comprensió de la delinqüència és un fenomen complex que requereix una anàlisi multifacètica. Per això, es presentaran les perspectives de teories clàssiques, biològiques, sociològiques, ecològiques i les teories integradores, amb l'objectiu de proporcionar una visió integral de les causes i els factors que influeixen en el comportament delictiu. Aquesta anàlisi permetrà identificar els elements que condueixen a la delinqüència, aportant un gran valor a l'estudi des d'altres àrees acadèmiques com l'Educació social per tal d'avaluar possibles mesures preventives que poden ser implementades per mitigar aquest fenomen social.

5.3.2.1 Teories clàssiques de la delinqüència

Les teories clàssiques (Escola clàssica) de la delinqüència juvenil proposen diverses perspectives sobre el comportament dels joves delinqüents. Aquestes teories sorgeixen al segle XVIII i XIX, centrant-se en la racionalitat i el lliure albir de l'individu com a factors determinant de la conducta delictiva. Matza (2016) desafia les opinions tradicionals en suggerir que els delinqüents juvenils no poden sentir-se obligats a cometre delictes i poden lliurement optar per participar en comportaments delinqüents.

Aquesta teoria subratlla la complexitat de la delinqüència juvenil i la interacció entre l'elecció individual, les normes socials i les influències subculturals. Des d'aquesta perspectiva l'autor emfatitza la importància de comprendre les influències subculturals en la delinqüència, on els joves delinqüents poden neutralitzar les seves accions mitjançant tècniques com la negació de la responsabilitat o la negació de la lesió. A més, destaca el concepte de "deriva", on els delinqüents juvenils oscil·len entre accions convencionals i criminals, retardant un compromís definitiu amb qualsevol d'elles.

Seguidament, es presenten les principals teories clàssiques sobre la delinqüència juvenil són:

- Teoria de la dissuasió: Beccaria (1968), amb aquesta teoria sosté que el càstig exemplar i proporcional a la gravetat del delicte dissuadeix als individus a cometre actes delictius. D'aquesta manera l'autor determina que la severitat del càstig ha de ser suficient per a superar els beneficis potencials del delicte comès.
- Teoria del contracte social: Aquesta teoria parteix de la filosofia de Hobbes i Rosseau, segons l'article de Vichinkeski (2014), els autors en la teoria argumenten que els individus cedeixen part de la seva llibertat a canvi de seguretat i ordre proporcionat per l'Estat. D'aquesta manera l'Estat, al seu torn, manté l'obligació de complir les lleis i càstigs als infractors. Des d'aquest punt de vista, en la prevalença del trencament d'aquest pacte no escrit els joves delinqueixen com a resposta rebel vers aquestes actuacions.
- Teoria de la justícia retribuïda: Cordini (2014) presenta aquesta teoria defensada per Kant, la qual afirma que el càstig ha de ser proporcional a la gravetat del delicte comès, amb la finalitat de no només dissuadir, sinó també restaurar l'equilibri moral i la justícia.

5.3.2.2 Teories biològiques

A l'hora de presentar les teories biològiques s'ha de tenir en compte que l'origen d'aquestes esdevé de l'escola positiva,⁵ de manera que s'ha de diferenciar de les modernes teories biològiques. S'han agafat les teories de l'escola positiva clàssica donada la rellevància que han adquirit aquestes al llarg dels anys, i tenint en compte que les modernes seran objecte d'estudi més endavant.

Les teories biològiques (Escola positiva), tal com exposa Cid i Larrauri (2001) en el seu manual "Teorias Criminologicas: Explicación y prevención de la delincuencia", aquestes pretenen explicar el comportament delictiu a partir de característiques ja presents en el naixement de la persona i, per tant, independents de la influència de l'ambient en el qual viu la persona o atenent factors ambientals que produeixen conseqüències en el funcionament de l'organisme de la persona i afecten la seva conducta delictiva.

- Teoria del delinqüent nat: Aquesta teoria, exposada per Lombroso (1876) presenta una teoria de base biològica en la qual l'autor sostenia que certes característiques físiques i biològiques predisposaven a algunes persones a cometre delictes, per la qual cosa no són causes d'un producte de l'entorn social o de l'educació, sinó que la persona en qüestió neix amb una predisposició innata al delicte. L'autor va postular que hi havia una relació directa entre les característiques físiques dels individus i la seva tendència a la delinqüència, considerant que els delinqüents nats eren aquells que mostraven aquestes característiques "atàviques".

La rellevància de la teoria de Lombroso radica en el seu impacte històric en la criminologia i en la seva influència en el desenvolupament de les teories posteriors. Encara que avui en dia la teoria de Lombroso sigui considerada desfasada i poc científica, en el seu moment va ser una de les primeres teories criminològiques que va intentar explicar la delinqüència des d'una perspectiva biològica. Aquesta teoria va obrir el camí per a altres investigacions en el camp de la criminologia que van explorar la relació entre factors biològics i la conducta delictiva, encara que amb perspectives més sofisticades i actualitzades.

- Teoria del desenvolupament: Moffitt (1993) se centra en una doble classificació dels delinqüents en dos grups: els delinqüents adolescents i els delinqüents persistents. L'autor argumenta que hi ha diferents factors que influeixen en la conducta delictiva

⁵ **L'Escola Positiva:** És un corrent criminològic desenvolupat al segle XIX, el qual es basa en l'aplicació de mètodes científics i empírics a través de l'observació i l'experimentació per tal d'explicar la delinqüència i considerar que la conducta criminal està determinada biològicament. Al seu torn, s'enfoca a la readaptació del delinqüent, buscant la prevenció i la intervenció en el marc de la reinserció a través de polítiques i tractaments personalitzats.

d'aquests dos grups. Els delinqüents adolescents són aquells que es veuen involucrats en comportaments delictius durant l'adolescència per factors com la influència del grup d'iguals, la manca de supervisió dels pares i la cerca d'emocions. D'altra banda, els delinqüents persistents són aquells que continuen amb la seva conducta delictiva a llarg termini, i es creu que aquest grup té una predisposició biològica o genètica a la delinqüència.

Aquesta teoria destaca la importància de diferenciar entre els dos grups de delinqüents i comprovar com els factors biològics, ambientals i psicològics poden influir en la seva conducta delictiva. Moffitt (1993) suggereix que començar la carrera delictiva a una edat primerenca pot fer que sigui més difícil abandonar-la, i en alguns casos, fins i tot impossible.

5.3.2.3. Teories sociològiques

Les teories sociològiques que aborden la criminalitat, segons Coleman, K. (2022) esdevenen el marc conceptual que pretenen explicar la conducta delictiva des d'una perspectiva social. Aquestes teories s'enfoquen a comprendre com diferents factors com; l'estructura social, la cultural, les normes i la interacció social influeixen en l'aparició de comportaments criminals en la societat. Aquestes teories ofereixen diferents enfocaments per a entendre els factors que poden portar a la conducta delictiva i com aquestes estan relacionades a la dinàmica social i cultural d'una comunitat o societat, així com factors més personals.

Seguidament, es presenten les teories socials que s'aproximen més a l'objecte d'estudi del present treball:

- Teoria de l'anomia: La teoria de l'anomia, desenvolupada principalment pel sociòleg francès Émile Durkheim (1893), fa referència a la falta de normes o a la desorganització social en una societat. Segons Durkheim (1983), l'anomia es produeix quan les normes socials són confuses, contradictòries o estan debilitades, la qual cosa pot conduir a un augment de la delinqüència i altres comportaments desviats. L'autor va argumentar que les societats amb un alt nivell d'anomia tenen més probabilitats de veure un augment de la delinqüència, ja que els individus es veuen desorientats i no tenen clares les normes que han de seguir. Aquesta falta de cohesió social pot provocar un augment de la desviació i la criminalitat.

La teoria de l'anomia de Durkheim ha estat influent en la criminologia i en la sociologia, ja que posa de manifest la importància de les normes socials en la prevenció de la delinqüència i en el manteniment de l'ordre social. A més de Durkheim, altres autors com Robert K. Merton han ampliat i adaptat la teoria de l'anomia per explicar altres formes de comportament desviat i delinqüent en les societats contemporànies.

- Teoria de les subcultures: Aquesta teoria ha estat desenvolupada per diversos autors com, Albert K. Cohen i Richard Cloward i Lloyd Ohlin. Aquesta fa referència a la idea que hi ha grups o subcultures dins de la societat que comparteixen valors, normes i creences diferents de la cultura dominant, i això pot influir en la seva participació en activitats delictives. La teoria suggereix que els membres d'aquestes subcultures poden adoptar comportaments desviats com a resultat de la seva socialització en aquests grups.

Cohen va ser un dels primers a proposar aquesta teoria, argumentant que els joves de baix estatus social poden formar subcultures de delinqüents com a resposta a la seva exclusió de les oportunitats socials convencionals. D'altra banda, Cloward i Ohlin van ampliar aquesta teoria introduint el concepte d'estructura d'oportunitats il·legítimes, que fa referència a les oportunitats que ofereixen les subcultures delinqüents per a la participació en activitats criminals.

- Teoria de la desorganització social: Els autors clau associats amb la teoria de la desorganització social són Clifford R. Shaw i Henry D. McKay, que van realitzar un estudi a Chicago durant la dècada de 1920 i 1930 per comprendre com els factors socials i ambientals afectaven la delinqüència juvenil. A través d'aquesta recerca, van identificar com la desorganització social en àrees urbanes pobres estava relacionada amb altes taxes de delinqüència juvenil. D'aquesta manera, la teoria de la desorganització social fa referència a la idea que la falta de cohesió social i la debilitat de les institucions socials en una comunitat poden contribuir a l'aparició de la delinqüència i altres formes de comportament desviat. Aquesta teoria destaca la importància de l'entorn social en la determinació de la conducta delictiva, posant de manifest com factors com la pobresa, la segregació i la manca d'organització comunitària poden influir en la prevalença de la delinqüència en una àrea determinada.
- Teoria de l'etiquetatge: La teoria de l'etiquetatge, també coneguda com a teoria de la reacció social, és una perspectiva criminològica que posa de manifest com les

etiquetes i els estigmes socials poden influir en la conducta delictiva i en la identitat dels individus. Aquesta teoria sosté que quan una persona és etiquetada com a delinqüent o desviada per la societat, aquesta etiqueta pot influir en la seva autoimatge i en la seva conducta, potenciant la continuïtat de la desviació.

Dos dels principals autors són Howard S. Becker i Edwin Lemert. Becker va ser un dels primers a desenvolupar aquesta teoria en la seva obra "Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance" (1963), on va argumentar que la desviació no és inherent a l'acció sinó que és el resultat de l'aplicació d'etiquetes socials. Lemert, per la seva banda, va ampliar aquesta teoria introduint la distinció entre desviació primària (actes desviats puntuals) i desviació secundària (quan la persona adopta una identitat desviada com a resultat de l'etiquetatge).

- Teoria de l'associació diferencial: La teoria de l'associació diferencial és Edwin H. Sutherland, que va ser el principal impulsor d'aquesta perspectiva en la seva obra "Principles of Criminology" (1939). Sutherland va argumentar que la delinqüència és el resultat de l'aprenentatge de patrons delictius a través de les interaccions socials, posant de manifest com les relacions amb individus que tenen valors desviats poden influir en la conducta delictiva dels individus. Així doncs, coneguda també com a teoria de l'aprenentatge, és una perspectiva criminològica que destaca com la delinqüència es transmet a través de les relacions socials i l'aprenentatge de patrons delictius dins de grups socials. Aquesta teoria sosté que els individus aprenen a comportar-se de manera desviada a través de les interaccions amb altres persones que tenen valors desviats, i que aquest aprenentatge pot influir en la seva posterior conducta delictiva.
- Teoria del control: Travis Hirschi, va desenvolupar aquesta perspectiva en la seva obra "Causes of Delinquency" (1969). Per altra banda, Hirschi va identificar quatre elements clau del control social: lligam (*attachment*), compromís (*commitment*), implicació (*involvement*) i creença (*belief*), que actuen com a factors que poden prevenir la delinqüència quan estan presents en la vida dels individus.

Aquesta teoria sosté que els vincles amb la família, l'escola, el treball i altres institucions socials poden actuar com a factors protectors contra la delinqüència, ja que augmenten el compromís dels individus amb les normes socials i redueixen la seva predisposició a la desviació. Posant de manifest com els lligams socials i els mecanismes de control social poden influir en la conducta delictiva dels individus.

5.3.2.4 Teories ecològiques

Les teories ecològiques en criminologia són perspectives que posen èmfasi en l'entorn social i físic com a factors que poden influir en la delinqüència i altres formes de comportament desviat. Aquestes teories examinen com factors com l'estructura social, la distribució de la població, la segregació urbana i altres aspectes ambientals poden contribuir a l'aparició de la delinqüència en determinades àrees.

D'aquesta manera, les teories ecològiques busquen comprendre com les característiques de l'entorn físic i social poden influir en les taxes de delinqüència i en la distribució geogràfica dels delictes.

- Teoria de les activitats rutinàries: Lawrence E. Cohen i Marcus Felson van desenvolupar aquesta perspectiva en la dècada de 1970, argumentant que la delinqüència es produeix quan es donen tres elements clau: objectius atractius, motivació delictiva i absència de vigilància o control. Segons aquesta teoria, la combinació d'aquests factors pot augmentar la probabilitat de la comissió de delictes en determinats contextos.

5.3.2.5 Teories integradores

Les teories integradores en criminologia són perspectives que busquen combinar i integrar múltiples teories criminològiques per proporcionar una comprensió més completa i holística de la delinqüència i el comportament desviat. En lloc de centrar-se exclusivament en una única teoria explicativa, les teories integradores reconeixen que la delinqüència pot ser influïda per una varietat de factors i processos i, per tant, busquen integrar diverses perspectives per abordar la complexitat de la conducta delictiva.

Aquest enfocament integrador permet als investigadors considerar múltiples variables i mecanismes que poden contribuir a la delinqüència, com ara factors individuals, socials, psicològics i ambientals. Mitjançant la integració de diverses teories, les teories integradores busquen proporcionar una visió més completa i precisa de la delinqüència, permetent una comprensió més profunda del fenomen criminal.

5.4. ANÀLISI COMPARATIVA DE LES TEORIES

En aquest apartat és dura a terme una comparació detallada de les diverses teories exposades anteriorment. L'anàlisi que es realitza permet aportar suggeriments de cadascun d'aquests plantejaments que operen com a supòsit explicatiu de la delinqüència. Des d'un punt de vista pragmàtic, l'assaig planteja la necessitat d'investigar la delinqüència com a fenomen multidimensional, finalment, la comparació de les diverses teories adverteix a propòsit de la complexitat que representa establir en quina mesura la teoria és la base explicativa, com també de saber si la socialització es compleix plenament en tots els membres de la comunitat, o pel contrari, si satisfà les expectatives de detecció.

El falsacionisme, basat en les idees de Karl Popper, postula que el progrés científic es basa en la refutació de teories. Les teories han de ser posades a prova i descartades si són falsades. En el context de la criminologia, aquesta perspectiva suggereix que les teories haurien de ser simplificades mitjançant l'eliminació de les menys vàlides, tal com proposa Hirschi amb relació a teories com la de l'anomia. Aquesta posició es reflecteix en teories com l'associació diferencial de Sutherland i la teoria de l'autocontrol de Gottfredson i Hirschi, que es consideren vàlides fins que es demostri el contrari.

D'altra banda, l'integracionisme, plantejat per Bernard, defensa que les teories no són necessàriament contradictòries sinó complementàries. Segons aquesta perspectiva, diferents teories poden situar-se a diferents nivells d'anàlisi, com l'estructural i l'individual, per explicar diversos aspectes de la delinqüència. Aquesta visió suposa que combinant elements de diverses teories es pot obtenir una explicació més completa del comportament delictiu, com ara les teories estructurals que expliquen les taxes de delinqüència a nivell macro mentre que les teories individuals expliquen les motivacions personals.

La teoria del control, proposada per Hirschi el 1969, se centra en els vincles socials i suggereix que els individus amb forts vincles socials són menys propensos a delinquir. Els elements clau d'aquesta teoria inclouen l'afecció, la creença, la família i la participació. Posteriorment, Gottfredson i Hirschi van desenvolupar la teoria de l'autocontrol el 1989, que argumenta que un baix autocontrol és la principal causa de la delinqüència. Aquesta teoria proposa que l'autocontrol es desenvolupa a una edat primerenca i és relativament estable al llarg de la vida.

La teoria de l'associació diferencial de Sutherland proposa que la delinqüència és un comportament après a través de la interacció amb altres persones. Els individus aprenen

valors, actituds i tècniques per cometre delictes en un context social. Aquest aprenentatge inclou tant les tècniques per cometre delictes com les motivacions per fer-ho.

La teoria de l'anomia, desenvolupada per Durkheim i Merton, suggereix que la delinqüència és el resultat d'una disjuntiva entre les expectatives socials i les oportunitats disponibles per a les persones. Merton va identificar diverses adaptacions a aquesta disjuntiva, incloent-hi la conformitat, la innovació, el ritualisme, la retirada i la rebel·lió. Cloward i Ohlin van ampliar aquesta teoria argumentant que les oportunitats il·legítimes també són escasses, explicant així perquè no tots els individus que experimenten anomia delinqueixen.

La teoria de les subcultures, desenvolupada per autors com Cohen, Cloward i Ohlin, se centra en la formació de subcultures delictives com una resposta a la incapacitat d'assolir els objectius socials mitjançant mitjans legítims. Aquesta teoria veu la delinqüència com un acte col·lectiu en el context d'una subcultura específica que proporciona justificació i suport per al comportament delictiu.

Finalment, la teoria de l'etiquetatge, proposada per Becker i Lemert, suggereix que la delinqüència és el resultat de l'etiquetatge social. Les persones que són etiquetades com a desviades sovint accepten aquesta etiqueta i actuen en conseqüència, creant un cercle viciós on l'etiquetatge perpetua el comportament delictiu. Aquesta teoria posa èmfasi en el paper de la societat i de les institucions en la creació i el manteniment del comportament delictiu.

Les diverses teories criminològiques presentades en el document ofereixen diferents perspectives sobre les causes i les dinàmiques del comportament delictiu. Les teories estructurals, com la de l'anomia, se centren en factors socials i econòmics que influeixen en les taxes de delinqüència a nivell macro, mentre que les teories individuals, com la del control i l'autocontrol, es concentren en les motivacions i els factors personals que condueixen a la delinqüència. Les teories integrades, com la d'Elliot et al., combinen elements de diverses teories per oferir una explicació més completa de la delinqüència, considerant tant factors estructurals com individuals, i oferint així una visió més matisada del comportament delictiu.

La perspectiva integracionista tal com s'ha esmentat anteriorment, argumenten que les teories no són mútuament excloents sinó complementàries, i que diferents teories poden explicar diferents aspectes de la delinqüència. La combinació d'aquestes perspectives pot oferir una explicació més rica i detallada. En resum, l'anàlisi comparativa de les teories

criminològiques destaca la importància de considerar múltiples perspectives per comprendre millor les causes i les dinàmiques de la delinqüència. Mentre que el falsacionisme defensa la simplificació eliminant teories menys vàlides, l'integracionisme i les teories integrades aposten per una comprensió més complexa i comprensiva, considerant la complementarietat de diverses perspectives teòriques.

5.5. RELACIÓ ENTRE EL CONSUM DE DROGUES I LA DELINQUÈNCIA

Es presenta en aquest punt la qüestió inicial que desenvolupa gran part d'aquest treball; la relació entre el consum de drogues i la delinqüència. Aquesta temàtica és d'un interès significatiu tant per a la investigació acadèmica com per a la formulació de polítiques públiques, ja que tal com hem anat veient en el transcurs de l'elaboració d'aquesta anàlisi els vincles entre el comportament delictiu i l'abús de substàncies són complexos i multifactorials. En aquest apartat, es presentaran les diverses teories i evidències que il·lustren com el consum de drogues pot influir en la incidència delictiva, així com els mecanismes que poden estar involucrats en aquesta relació. A més, s'exploraran les implicacions pràctiques d'aquesta comprensió per al desenvolupament d'estratègies efectives de prevenció i intervenció en l'àmbit social.

Són diverses les teories que ens parlen sobre aquestes associacions causals, Newburn (2017) presenta tres tipus de relacions; aquelles que estableixen una **relació causal directa** entre consumir drogues i criminalitat, aquelles que estableixen una **relació causal indirecta** (on hi ha una variable comuna entre les drogues i la criminalitat) i aquelles que estableixen una **relació espúria entre les drogues i la criminalitat**.

Segons Newburn (2017), a l'hora de fer referència a les **relacions causals** determina que la majoria dels casos, l'evidència no dona suport a la idea d'una **relació causal directa** entre l'ús de les drogues i la delinqüència. Destaca que hi ha menors evidències que sostinguin la idea que la delinqüència porti a l'ús de drogues que per donar suport al fet que l'ús de drogues porta a la delinqüència. Al seu torn, l'autor també planteja la possibilitat que existeixi només una correlació entre l'ús de drogues i la delinqüència, sense una connexió causal directa.

En aquest sentit, Newburn (2017) parla sobre les **relacions causals indirectes**, determinant que existeixen diverses formes en què teòricament és possible que **l'ús de drogues condueixi a la delinqüència**. Una de les explicacions indirectes és a través dels efectes químics o psicofarmacològics de la droga, on les propietats d'unes certes drogues

poden portar directament a unes certes formes de comportament delictiu, com la violència. A més, es planteja que existeixen explicacions econòmiques o financeres per a la relació entre drogues i delictes.

Finalment, tal com s'ha mencionat anteriorment es presenta el concepte de **relació espúria**; en aquest cas, l'autor planteja la possibilitat que existeixi una relació de reciprocitat entre l'ús de drogues i la delinqüència, on les dues variables es consideren interrelacionades causalment. Suggestint que el consum de drogues pot portar a cometre delictes i viceversa, sense que una variable expliqui completament l'altra. S'esmenta que els usuaris freqüents de drogues també poden ser delinqüents persistents o freqüents, la qual cosa suggereix una connexió significativa entre l'ús de drogues i la participació en activitats delictives. A més, s'exploren relacions recíproques en les quals cometre delictes fa possible l'ús de drogues i ajuda a mantenir aquest comportament, mentre que l'ús de drogues simultàniament manté la participació en la delinqüència.

L'estudi de la delinqüència, així com els seus motius i les conseqüències han estat estudiats per a moltes societats i disciplines professionals. Encara que aquests estudis es troben delimitats pels propis contextos d'exploració, serveixen de base per a la seva comprensió.

Tal com es determina en l'estudi de Aebi, M (n.d) una teoria és l'explicació d'un fenomen o de les seves causes. Així doncs, aquest apartat se centra en la presentació diverses teories que aborden la criminalitat des de diverses perspectives, tenint en compte l'objecte d'estudi del present treball.

Segons Calafat. A., Miquel Amengual, M., Farrés, C i Borràs, M.(rev. 2008) el consum de drogues pot estar relacionat amb la delinqüència en alguns casos. L'article determina que existeix una relació entre el consum de drogues i la participació en activitats delictives, ja que com hem pogut veure anteriorment el consum de substàncies psicoactives pot influir en el comportament. Al seu torn, els autors determinen que l'existència d'aquesta interrelació entre els dos fenòmens és deguda al fet que ambdós poden estar associats a factors de risc compartits, per la qual cosa augmenta la possibilitat que es creï una correlació entre aquests.

Així mateix, ho exposa l'estudi realitzat per Ibáñez et al. (2023) on es determina que, en el cas de la Justícia Juvenil s'evidencia la multicausalitat d'aparició, tant de conductes delictives com del consum de substàncies tòxiques i la relació entre elles, en la línia que a major incidència delictiva, major dependència al consum de substàncies. Les autores en el

seu estudi posen de manifest que l'augment de l'abús i la dependència de substàncies està correlacionat amb una major probabilitat de cometre infraccions penals i de veure's involucrats en dinàmiques que reforcen aquesta relació. A més, s'observa que els joves que presenten consum problemàtic de substàncies tenen un major risc de reincidència en comparació amb aquells que no presenten aquest consum.

A més, l'estudi també indica que hi ha una relació entre el tipus de delicte comès i el consum de substàncies tòxiques. Es destaca que més de la meitat dels joves ingressats al centre ho van fer per robatoris amb violència, seguit de delictes de violència filo-parental, robatoris amb intimidació i robatoris en casa habitada. A través de correlacions de Spearman⁶, s'ha observat que existeixen relacions entre cada tipus de delicte i el consum de les 10 substàncies tòxiques analitzades en l'estudi.

Conforme el que s'esmenta, l'estudi revela una correlació significativa entre el consum de substàncies i la comissió de delictes entre els joves internats. Els resultats mostren que:

- **Consum de Cànnabis:** Els joves que consumeixen cànnabis tenen una major tendència a cometre delictes contra la propietat, com ara robatoris i furts. Això pot estar relacionat amb la necessitat de finançar el consum de drogues.
- **Consum d'Alcohol:** El consum excessiu d'alcohol s'associa amb un augment dels delictes violents, com les agressions físiques i les baralles. L'alcohol pot desinhibir els joves i augmentar la probabilitat de comportaments agressius.
- **Policonsum:** Els joves que consumeixen múltiples substàncies (policonsum) mostren una major incidència en tots els tipus de delictes, incloent tant els delictes contra la propietat com els delictes violents. Això indica que el policonsum és un factor de risc significatiu per a una varietat de comportaments delictius.
- **Tràfic de Drogues:** Els joves involucrats en el tràfic de drogues sovint estan també implicats en altres activitats delictives, tant violentes com no violentes, suggerint una vinculació entre el tràfic de substàncies i altres formes de delinqüència.

Per tant, es conclou que, tenint en compte les diverses autories exposades, el consum de substàncies tòxiques és un factor de risc rellevant en la conducta delictiva dels joves, amb una relació directa amb les conductes dissocials, delinqüencials i el risc de reincidència.

⁶ **Correlació de Spearman:** És una mesura no paramètrica de la correlació de rang (dependència estadística del rànquing entre dues variables). Es fa servir principalment per a l'anàlisi de dades, mesurant la força i la direcció de l'associació entre dues variables classificades.

6. EL ROL DE L'EDUCADOR/A SOCIAL EN EL TRACTAMENT DEL CONSUM I LA DELINQUÈNCIA JUVENIL

Després de la realització de tot el marc teòric, es desenvolupa aquest apartat en què es proporciona un espai per esmentar la importància i la implicació del paper fonamental dels professionals de l'educació social en la visió del tractament d'aquests fenòmens tractats.

Com s'ha pogut veure al llarg del treball la relació existent entre el consum de substàncies i la delinqüència esdevenen fenòmens complexos que plantegen reptes significatius per a les societats modernes. Els joves que es troben en aquestes situacions sovint necessiten suport especialitzat per tal de superar les seves dificultats i desenvolupar habilitats que els permetin integrar-se positivament en la societat. En aquest context, el paper de l'educador/a social és fonamental.

Els professionals de l'educació social, en el seu desenvolupament acadèmic, adquireixen capacitats i habilitats que els diferencien d'altres professionals a l'hora d'abordar fenòmens com el consum i/o la delinqüència juvenil. Es destaca també en la seva implicació més pràctica la capacitat d'adaptar-se a diferents contextos i necessitats, oferint solucions personalitzades i flexibles. Aquesta adaptabilitat és clau per abordar situacions complexes i dinàmiques que poden canviar ràpidament.

A diferència d'altres professionals que poden centrar-se en aspectes específics com la salut mental o la justícia, l'educador social aborda els problemes des d'una perspectiva integral de la persona. De manera que l'educador treballa de manera directa amb els joves en el seu entorn natural, establint una relació de confiança i proximitat. Aquest vincle personal és essencial per a l'eficàcia de les intervencions, ja que permet als joves sentir-se compresos i recolzats. Davant d'aquesta realitat, és essencial una intervenció multidisciplinària que inclogui la figura de l'educador/a social. Aquest/a professional no només tracta les conseqüències immediates del consum i la delinqüència, sinó que treballa per abordar-ne les causes subjacents i prevenir futures recaigudes.

Com hem pogut veure també en l'estudi d'Ibáñez (2023) destaquen la importància de la detecció precoç del consum, determinant que és crucial, especialment considerant les altes taxes de consum en els grups d'edat d'entre els 15 als 17 anys i els efectes nocius que pot tenir el consum. En aquest punt, el paper dels professionals de l'educació social juga un paper clau en la implementació d'intervencions preventives per abordar el consum de substàncies en joves. Mitjançant programes educatius i de sensibilització, es pot informar

i conscienciar els joves sobre els riscos associats amb el consum de substàncies i promoure conductes saludables, proporcionant al seu torn suport emocional i social als joves que es troben en situacions de vulnerabilitat o amb problemes de consum de substàncies. Aquest acompanyament pot ser clau per ajudar els joves a superar les dificultats i trobar alternatives positives al consum de substàncies.

Al seu torn, la visió integral permet una comprensió més profunda de les causes subjacents del consum i la delinqüència, considerant factors socials, econòmics, familiars i individuals, a través de programes educatius i activitats pràctiques que elaboren per tal de desenvolupar valors positius i habilitats per a la vida. Això inclou la resolució de conflictes, la gestió emocional i la presa de decisions responsables, que són crucials per a la prevenció de conductes de risc.

A més a més, un dels aspectes que caracteritza més el paper de l'educador social, és que no només treballa amb l'individu, sinó també amb la comunitat que l'envolta. Aquesta intervenció comunitària pot incloure treball amb famílies, escoles i altres entitats locals per crear un entorn de suport que faciliti la rehabilitació i prevenció. Col·laborant amb altres professionals, com psicòlegs, treballadors socials, mestres i agents de seguretat, per oferir una resposta coordinada i efectiva. Aquesta col·laboració, que no realitzen altres professions, facilita una intervenció més completa i adaptada a les necessitats de cada jove.

Aquesta combinació de factors permet que els professionals de l'educació social puguin abordar i proporcionar aquests fenòmens amb una perspectiva i una resposta global i efectiva, que altres professions, per si soles, no poden oferir, contribuint significativament a la sensibilització, prevenció, rehabilitació i la reinserció dels joves.

7. CONCLUSIONS

Després de veure el conjunt del present treball i donant resposta a la qüestió inicial la qual esdevé l'objecte principal d'estudi, l'anàlisi efectuada conclou en què, si bé existeixen enfocaments divergents, existeix una correlació significativa entre el consum de substàncies i la delinqüència juvenil, determinant que hi ha certs factors comuns que influeixen en aquest fenomen. Tanmateix, és fonamental assenyalar que aquesta correlació no implica una causalitat directa. Al llarg del treball s'ha destacat, la presència de múltiples factors subjacents que influeixen en aquesta relació, tal com determinen Contreras, et.al (2012), Valenzuela i Larrouret (2010) i Esbec i Echeburúa (2016), no podem obviar que existeixen altres factors presents que estan darrere d'ambdós comportaments, el delictiu i el del consum de substàncies tòxiques els quals actuen de manera conjunta i complexa, afectant el comportament dels joves i augmentat la seva vulnerabilitat al consum de substàncies i a la implicació en activitats delictives.

Amb tot i això, es posa especial èmfasi en l'estudi Ibáñez et al. (2023), el qual malgrat trobar-se en un context limitant en un centre de Justícia Juvenil a Catalunya, destaca que a través del resultat estadístic obtingut en el seu estudi, hi ha una relació significativa entre el consum de substàncies tòxiques i la delinqüència juvenil. Es destaca que la majoria dels joves que ingressen en aquests centres han experimentat dificultats greus relacionades amb el consum d'alcohol o substàncies abans de l'ingrés.

Així doncs, l'avaluació crítica de les diverses teories explicatives de la delinqüència existents, han aportat al treball la culminació per entendre la relació que es dona entre el comportament delictiu i el consum de substàncies, proporcionant un marc teòric per abordar aquest factor de manera integral, posant en primer pla el treball dels professionals de l'Educació Social, ja que en integrar aquestes teories conjuntament amb els models que ens ofereixen una mirada més àmplia dels factors influents podem reconèixer i reconduir aquestes situacions més influents.

7.1. Limitacions de l'estudi

Aquest treball de fi de grau presenta diverses limitacions que cal tenir en compte a l'hora d'interpretar els resultats i les conclusions obtingudes.

En el transcurs del treball s'ha pogut observar una dificultat significativa a l'hora de definir el concepte de delinqüència en relació amb les drogues. Aquest fet podria estar directament relacionat amb què la majoria d'estudis relacionats amb el consum de drogues i la

delinqüència proporcionen dades específiques d'una població o territori, per la qual cosa no sempre poden ser extrapolables a altres contextos culturals o geogràfics, de manera més concreta la major part d'estudis provenen de països anglosaxons, els quals se centren en una població específica.

Aquest fet implica que les investigacions dissenyades sobre aquests resultats hagin de ser adaptats de manera concreta a cada entorn i es faci més difícil extrapolat les conclusions i obtenir dades consistents. D'aquesta manera, la falta d'unanimitat en la definició d'aquests fenòmens complica l'anàlisi profunda de la relació entre la drogodependència i la delinqüència.

En la mateixa línia, no només el context territorial esdevé una limitació sinó també cal tenir en compte que les dades obtingudes són molt longitudinals, ja que agafen una mostra relativament petita i, per la qual cosa enfocada a un grup diana molt concret, a més a més, la gran majoria d'estudis criminològics que aborden tant la delinqüència com el consum de drogues utilitzen mostres d'adolescents entre els 12 i els 18 anys. Aquest enfocament pot limitar la comprensió de la delinqüència en edats anteriors i, per la qual cosa no es poden treure conclusions fermes sobre comportaments delictius abans dels 12 anys.

7.2. Prospectiva des de l'àmbit de l'Educació Social

Des del camp de l'Educació Social, el present Treball de Fi de Grau ofereix una anàlisi exhaustiva i multifactorial sobre la relació entre el consum de drogues i la delinqüència juvenil, abordant diverses teories que permeten comprendre millor aquest fenomen.

Aquest estudi ofereix una presentació de diverses línies de prospectiva, enfocades a una aplicació pràctica i en la formulació d'estratègies dins de l'àmbit de l'educació social.

Tal com es pot veure al llarg del treball s'han identificat i analitzat múltiples teories que expliquen la relació entre el consum de drogues i la delinqüència juvenil. A partir d'aquestes i tenint en compte les conclusions extretes, es considera que la integració d'aquesta perspectiva teòrica seria favorable per desenvolupar un mar comprensiu que guiï tant a les investigacions futures com a les investigacions pràctiques. Aquest enfocament multidimensional permetria als i les professionals de l'educació social i altres sectors

abordar el fenomen des de diversos angles, considerant factors individuals, socials i estructurals.

Referent a les investigacions de caràcter més científic, la contínua recerca per tal de seguir profunditzant en la comprensió de la relació entre el consum de drogues i la delinqüència esdevé fonamental. Això inclou la realització de més estudis longitudinals i avaluacions de l'impacte de programes d'implementació, amb l'objectiu d'adaptar i millorar contínuament les estratègies d'intervenció.

Per altra banda, pel que fa a les intervencions més pràctiques, el desenvolupament de programes de prevenció des de evidències empíriques promouria habilitats d'afrontament, resiliència i presa de decisions per part dels joves. La participació activa de la comunitat educativa i de les famílies és essencial per a l'èxit d'aquests programes, així com el context comunitari. Es té en compte que l'educació social juga un gran paper en la mobilització de recursos comunitaris i en la creació d'entorns que afavoreixen el desenvolupament positiu dels joves, per la qual cosa les intervencions han de centrar-se a enfortir les xarxes de suport comunitàries, per tal de promoure la inclusió social i la participació activa dels joves en activitats constructives.

D'aquesta manera la integració de la recerca elaborada dins del camp de l'educació social presenta un impacte significatiu en el desenvolupament de programes efectius per abordar els problemes creixents sobre consum i delinqüència en els joves.

El paper dels professionals de l'Educació Social, esdevenen un element clau en diversos moments de l'etapa de l'adolescència, des de la prevenció, la intervenció directa, i el suport continu. D'aquesta manera tenint compte els models de prevenció, intervenció i acompanyament que podem oferir, és fonamental tenir en compte els tipus de prevencions que podem oferir. La prevenció primària ens permetria centrar-nos a evitar que els joves en vegin embolcallats en conductes delictives, la creació de programes de formació i sensibilització en valors ètics i cívics, així com l'enfortiment d'habilitats social. Per altra banda, la intervenció secundària busca destacar i treballar amb aquells joves que ja han comès algun delictes, mitjançant la implementació de programes de reinserció social, assessorament psicològic i suport educatiu. Finalment, la prevenció terciària s'enfoca a evitar la reincidència delictiva, brindant un seguiment i suport continu als joves que es troben en llibertat en centres de readaptació.

Des del punt de vista de l'educació social, és molt important mantenir una connexió amb les propostes de polítiques socials les quals, en els resultats del present treball de fi de grau queden destacades com a necessitats de les polítiques integradores basades en evidències que promouen un enfocament que busca millorar el benestar general de l'individu a través de l'atenció conscient i equilibrada de les diferents dimensions, per la qual cosa és fonamental marcar una línia de coordinació amb tots els agents que intervenen en el tractament de la problemàtica desenvolupada en aquest treball: La relació del consum i la delinqüència juvenil. Aquest fet implica impacte d'una col·laboració intersectorial efectiva i la implementació de programes que siguin sensibles a les necessitats específiques de la població juvenil més vulnerables. A més a més, com a professionals en l'educació social es fa una crida a què l'adopció de polítiques socials no només se centrin en la repressió i el càstig, sinó que també proporcionin la rehabilitació, la reintegració social i la reducció de danys.

D'aquesta manera es destaca la importància de promoure enfocaments integradors a partir dels models d'intervenció i prevenció considerant la complexitat i diversitat dels factors que esdevenen fonamentals per abordar la problemàtica de la delinqüència i del consum de manera integral, en els joves.

8. CONSIDERACIONS FINALS PERSONALS

En aquest treball he aprofundit en la complexa relació entre el consum de substàncies i la delinqüència juvenil des de la perspectiva de l'educació social, un àmbit que considero fonamental per a la prevenció i intervenció en aquests problemes. La recerca m'ha permès comprendre que, tot i la correlació evident entre el consum de drogues i els comportaments delictius, no es pot parlar d'una causalitat directa. Aquesta relació està influenciada per una multitud de factors subjacents, com ara les condicions socioeconòmiques, els trastorns mentals, l'entorn social i familiar, des d'un inici es partia del model ecològic de Bronfenbrenner el qual ha estat cabdal al llarg del treball.

Considero important destacar que ha mesura que he anat aprofundint en la relació d'aquests dos fenòmens, m'han sorgit diversos qüestionaments ètics que m'han fet reflexionar sobre la responsabilitat i la sensibilitat necessària en aquest cap. Un dels principals problemes ètics detectats ha estat garantir que les intervencions proposades així com el relat exposat no estigmatitzin encara més aquests joves en risc, sino que els pugui

proporcionar el suport necessari per a superar les seves dificultats. A més a més, considero que és essencial a l'hora de poder plantejar els estudis assegurar la confidencialitat i el respecte a la privacitat dels joves, especialment en la recollida i anàlisi de dades, per tal de protegir la seva dignitat i drets.

Un dels aspectes més reveladors d'aquest estudi ha estat la constatació de la importància del paper de l'educador social en la vida dels joves en risc. Els educadors socials no només actuen com a acompanyament i suport emocional, sinó que també són clau en la implementació d'intervencions preventives i personalitzades. He vist clarament que per abordar efectivament la delinqüència juvenil relacionada amb el consum de substàncies, cal dissenyar i aplicar programes que s'adaptin a les necessitats específiques de cada jove, tenint en compte la seva història personal i el seu context social.

També he pogut analitzar diferents teories explicatives de la delinqüència les quals m'han portat a comprendre millor aquest fenomen. Les teories de la tensió, el control social i l'aprenentatge social proporcionen una base teòrica sòlida per explicar com els joves poden arribar a involucrar-se en activitats delictives com a resposta a diferents tensions i influències del seu entorn. Així mateix, les teories des de la pedagogia social m'han permès veure la importància d'un enfocament integral que inclogui tant els factors de risc com els factors protectors, amb l'objectiu de crear un entorn favorable per al desenvolupament positiu dels joves.

Una de les meves aportacions personals més significatives ha estat la reflexió sobre la necessitat d'un enfocament integral i contextualitzat en la intervenció amb joves. No es tracta només de tractar els problemes individuals de cada jove, sinó de considerar i treballar també el seu entorn familiar i social. Això inclou identificar i potenciar els factors protectors, com ara el suport familiar, les oportunitats educatives i les habilitats per a la vida, elements que poden ser decisius per prevenir la delinqüència juvenil i el consum de drogues.

Finalment, aquest treball m'ha portat a identificar diverses àrees que necessiten més investigació. He vist la necessitat de realitzar estudis empírics que explorin més profundament la relació entre el consum de drogues i la delinqüència, i que avaluïn l'eficàcia de les diferents intervencions des de l'educació social. Això és essencial per desenvolupar programes d'intervenció que siguin culturalment rellevants i adaptats a les necessitats específiques dels joves en risc. Pel que fa al compliment dels objectius plantejats puc afirmar amb satisfacció que els resultats obtinguts han complert les expectatives,

proporcionant no només el compliment d'objectius acadèmics sinó també m'ha proporcionat una comprensió global i compromesa amb la realitat dels joves en risc.

Aquest treball no només m'ha permès adquirir un coneixement profund sobre la relació entre el consum de substàncies i la delinqüència juvenil, sinó que també m'ha reafirmat en la importància del paper de l'educador social. Amb un enfocament integral i personalitzat, podem fer una diferència significativa en la vida dels joves en risc, acompanyant-los a superar les seves dificultats i construir un futur millor.

9. WEBGRAFIA

- Aebi, M. (n.d). Teorías criminológicas aplicadas a la delincuencia juvenil. UOC.
https://openaccess.uoc.edu/bitstream/10609/75546/4/Delincuencia%20juvenil_M%C3%B3dulo%202_Teor%C3%ADas%20criminol%C3%B3gicas%20aplicadas%20a%20la%20delincuencia%20juvenil.pdf
- Amalgama7 (n.d). Ús, abús, dependència de drogues.
<https://www.amalgama7.com/ca/especialitats/us-abus-dependencia-de-drogues/>
- American Psychiatric Association (2014). Guía de consulta de los criterios diagnósticos del DSM-5™.
<https://www.eafit.edu.co/ninos/reddelaspreguntas/Documents/dsm-v-guia-consulta-manual-diagnostico-estadistico-trastornos-mentales.pdf>
- Becoña, E. i Cortés, M. (2016). Manual de adicciones para psicólogos especialistas en psicología clínica en formación.
[https://repositorio.21.edu.ar/bitstream/handle/ues21/12830/Manual%20de%20adicciones%20para%20psicologos%20especialistas%20en%20psicologia%20clinica%20en%20formacion,%20Elisardo%20Becona,%20Maite%20Cortes,%202011%20\(1\).pdf?sequence=](https://repositorio.21.edu.ar/bitstream/handle/ues21/12830/Manual%20de%20adicciones%20para%20psicologos%20especialistas%20en%20psicologia%20clinica%20en%20formacion,%20Elisardo%20Becona,%20Maite%20Cortes,%202011%20(1).pdf?sequence=)
- Calafat, A., Miquel Amengual, M., Farrés, C i Borràs, M.(1985) DECIDEIX: PROGRAMA DE PREVENCIÓ DE L'ABÚS DE DROGUES I CONDUCTES ADDICTIVES. Rev. (2008). Govern de les Illes Balears, Conselleria de Salut i Consum. Direcció General de Salut Pública i Participació. Pla d'Addiccions i Drogodependències de les Illes Balears (PADIB).
- Coleman, K. (2022). Teorías sociales de la criminalidad. LibreTexts Español.
https://espanol.libretexts.org/Ciencias_Sociales/Estudios_de_Genero/Introducci%C3%B3n_a_los_Estudios_de_G%C3%A9nero_%28Coleman%29/10:_G%C3%A9nero._Desviaci%C3%B3n._Crimen_y_Castigo/10.03:_Teor%C3%ADas_sociales_de_la_criminalidad
- Cordini, Nicolás Santiago. (2014). La finalidad de la pena es, según Kant, ¿puramente retributiva?. *Revista de Derecho de la Pontificia Universidad Católica de Valparaíso*, N°43, 671-701.
<https://dx.doi.org/10.4067/S0718-68512014000200019>
- Centre de Prevenció i Intervenció de drogodependències, Gerència de Serveis de Benestar Social. (2019). Pla de prevenció de drogues i programació de la salut del C17 2020-2023. Diputació de Barcelona.
https://drogodependencias.femp.es/sites/default/files/pla_prevencio_de_drogues.pdf
- Herrero Herrero, C. (2002). Tipologías de delitos y de delincuentes en la delincuencia juvenil actual. *Perspectivas criminológicas*. A Actualidad Penal, N° 41.

http://www.acaip.info/docu/menores/delincuencia_juvenil_actual.pdf

- Johnston, Lloyd D.; Miech, Richard A.; O'Malley, Patrick M.; Bachman, Jerald G.; Schulenberg, John E.; Patrick, Megan E. (2020). Monitoring the Future National Survey Results on Drug Use, 1975-2019: *Overview, Key Findings on Adolescent Drug Use*. Institute for Social Research- University of Michigan.
<https://eric.ed.gov/?id=ED604018>
- Madoz Gúrpide, A. i Beca García, E. Criminología y drogodependencia: *cuestiones actuales*.
https://openaccess.uoc.edu/bitstream/10609/70025/4/Drogas%20y%20delincuencia_M%C3%B3dulo%20Criminolog%C3%ADa%20y%20drogodependencia%20Cuestiones%20actuales.pdf
- Manzano, D. (2016). Correlación no implica causalidad.
https://www.jotdown.es/2016/06/correlacion-no-implica-causalidad/#google_vignette
- Márquez, C (2023). Desarrollo infantil salud infantil y adolescencia: *Los expertos muestran preocupación porque la pubertad cada vez llega antes y esto afecta a la salud física y mental de los menores*. Criar con sentido común [Blog]
<https://www.criarconsentidocomun.com/pubertad-empieza-antes-inicio-temprano-adolescencia/>
- Matza, D. (2016). Perspectiva criminológica de la deriva a la delincuencia juvenil.
https://www.policia.gov.co/sites/default/files/david_matza_perspectiva_criminologica_de_la_deriva_a_la_delincuencia_juvenil.html
- Morales, M. (2020). La delincuencia. *Un análisis desde la psicología*. Revistas Umecit.
<https://revistas.umecit.edu.pa/index.php/cathedra/article/view/387/799>
- Newburn, T. (2017). Youth crime: *Drug use*. En *Criminology* (3rd edition, pp. 773-775). New York: Routledge.
[https://germatik.com/Criminology,%203%20edition\(1\).pdf](https://germatik.com/Criminology,%203%20edition(1).pdf)
- Oficina de las Naciones Unidas contra la Droga i el Delicte (2020). Informe Mundial sobre las Drogas 2020 de la UNODC: *el consumo global aumenta a pesar de que el COVID-19 tiene un impacto de gran alcance en los mercados mundiales de drogas*.
<https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/world-drug-report-2023.html>
- Organización Mundial de la Salud (2019). Salud del adolescente.
https://www.who.int/es/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1
- Tortolero, E. (2011) Teorías criminológicas que intentan explicar la delincuencia en la sociedad. Monografías.
https://www.monografias.com/trabajos89/teorias-criminologicas-delincuencia-sociedad/teorias-criminologicas-delincuencia-sociedad#google_vignette

- Torrico Linares, E., Santín Vilariño, C., Andrés Villas, M., Menéndez Álvarez-Dardet, S., & López López, M. J. (2002). El modelo ecológico de Bronfrenbrenner como marco teórico de la Psicooncología. *Anales de Psicología*, 18(1), 45-59.
<https://www.redalyc.org/pdf/167/16718103.pdf>
- Vichinkeski Teixeira, Anderson. (2014). Los orígenes filosóficos de la noción de soberanía nacional en el contractualismo político de Thomas Hobbes, John Locke y Jean-Jacques Rousseau. *Revista de derecho de la Pontificia Universidad Católica de Valparaíso*, N°43, 801-819.
<https://dx.doi.org/10.4067/S0718-68512014000200023>

10. ANEXOS

Annex 1- Validació i fiabilització de la prova de detecció de consum d'alcohol, tabac i altres substàncies (ASSIST-Young) en joves internats en un Centre Educatiu de Justícia Juvenil.

Introducció

Aquest estudi esdevé una investigació exhaustiva sobre la validació de l'eina ASSIST-YOUNG per a la detecció del consum de substàncies en menors de 15 a 17 anys en el context de la justícia juvenil a Catalunya. El document aborda una problemàtica rellevant i actual com és el consum de substàncies en joves sota mesures judicials. La seva implementació pot tenir un impacte directe en la millora de les intervencions terapèutiques, contribuint a la rehabilitació i reinserció social dels joves. Això destaca la importància d'una detecció primerenca i precisa del consum de substàncies, amb implicacions clares per a la salut pública.

A continuació es proporciona una anàlisi dels continguts principals del document:

L'objectiu principal d'aquest estudi és elaborar una guia per a la prevenció, detecció i tractament del consum de substàncies en menors als centres de Justícia Juvenil, mitjançant un instrument de cribatge que diferenciï entre consum moderat i consum perjudicial. Es destaca la col·laboració amb el grup de treball de la Universitat d'Adelaida per adaptar l'ASSIST⁷ per a menors. Aquesta adaptació a derivat a la creació de l'ASSIST-YOUNG, aquest varem presenta set preguntes adaptades a la fase de desenvolupament dels joves, especialment per a detectar el consum que no esdevé d'ús recreatiu i ocasional de substàncies. Cal destacar que aquesta eina no només compren qüestions relacionades amb el consum sinó que donades les característiques i necessitats dels menors s'inclouen qüestions dirigides a problemes freqüents que es puguin donar en l'escola, conductualment, familiar, de salut mental, entre d'altres.

L'adaptació i validació de l'ASSIST-Y per a menors en el context de la justícia juvenil catalana representa una contribució innovadora i crucial en el camp de, l'educació social, la psicologia clínica i la criminologia. Això demostra la capacitat de traduir i adaptar instruments internacionals a contextos culturals i legals específics, fet que és fonamental per a l'eficàcia de les intervencions en salut mental.

⁷ **ASSIST:** (Alcohol, Smoking and Substance Involvement Screening Test) és un qüestionari estandarditzat desenvolupat per OMS per avaluar el consum de substàncies com l'alcohol, el tabac i altres drogues en adults . Aquesta eina proporciona una manera ràpida i fiable de detectar el consum de substàncies i avaluar el risc associat amb aquest consum.

L'estudi s'enfoca en una població vulnerable i sovint marginada, com són els joves en el sistema de justícia juvenil. Aquest enfocament ajuda a sensibilitzar sobre les necessitats específiques d'aquest grup, promovent polítiques més inclusives i adaptades a les seves circumstàncies particulars. La rellevància social i cultural d'aquest treball el fa particularment significatiu per a projectes acadèmics amb un component d'impacte social.

Per a dur a terme aquest sondatge s'ha elaborat a través d'una **metodologia rigorosa**, inclosa una anàlisi estadística detallada i validacions psicomètriques, proporciona un model de recerca robust que pot ser utilitzat com a referència en altres estudis acadèmics. La documentació detallada dels processos seguit per a la validació de l'ASSIST-Y ofereix un exemple pràctic de com dur a terme una investigació aplicada en psicologia, educació social i criminologia.

Conclusions i Recomanacions

Les conclusions de l'estudi subratllen la necessitat d'intervencions específiques dirigides a abordar el consum de substàncies per reduir els comportaments delictius entre els joves en centres de justícia juvenil. Es recomana:

- Implementar programes de prevenció del consum de substàncies enfocats a joves en risc.
- Desenvolupar estratègies d'intervenció multidisciplinàries que incloguin suport psicològic, assessorament i educació.
- Fomentar la col·laboració entre institucions per crear un entorn de suport integral que redueixi tant el consum de substàncies com la comissió de delictes.

Annexos

Els annexos del document proporcionen informació addicional i eines pràctiques per a la detecció del consum de substàncies:

1. ASSIST-Y per joves de 15 a 17 anys:
 - Presenta la versió completa de l'instrument, incloses les preguntes utilitzades per avaluar el consum de substàncies.
2. Tests Complementaris:
 - Inclou el CRAFFT Screening Test, el Cannabis Screening Test (CAST), el Test de Fagerström de dependència a la nicotina (FTND) i la Severity of Dependence Scale

(SDS), oferint una visió completa i complementària de l'avaluació del consum de substàncies.

3. Formulari de Recollida de Dades Sociodemogràfiques:

- Detalla les característiques sociodemogràfiques dels participants, proporcionant informació crucial per entendre els factors associats al consum.

4. Document de Consentiment Informat:

- Assegura l'ètica i la legalitat en la recollida de dades, garantint la confidencialitat i el respecte als drets dels joves participants.